

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Sijoitettujen lasten vanhempien näkemyksiä intensiivihoidosta

Säteri, Tiia

2015 Otaniemi

Laurea-ammattikorkeakoulu
Otaniemi

Sijoitettujen lasten vanhempien näkemyksiä intensiivihoidosta

Tiia Säteri
Terveiden edistämisen
koulutusohjelma, johtaminen
perhekeskeisessä työssä
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2015

Tiia Säteri

Sijoitettujen lasten vanhempien näkemyksiä intensiivihoidosta

Vuosi 2015 Sivumäärä 58

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda esiin sijoitettujen lasten vanhempien näkemyksiä intensiivihoidosta. Tutkimuskysymyksinä olivat kuinka vanhemmat ovat hyötyneet intensiivihoidosta, millaisia muutoksia perheissä on tapahtunut ja miten intensiivihoidon tulisi kehittää vanhempien näkökulmasta. Helsingin Diakonissalaitoksen lapsi- ja perhetyön keskeinen osa on asiakaslähtöisyys. Kiinnostukseni huostaan otettujen lasten vanhempien näkökulmasta aiheeseen ajankohtaisuudesta sekä aiheen laadullisen tutkimuksen vähäisyydestä. Opinnäytetyön tulosten avulla voidaan kehittää työtä entistä asiakaslähtöisemmäksi ja asiakkaiden tarpeita ottaa huomioon toimintaa kehitettäessä.

Opinnäytetyö etenee siten, että vanhempien näkemyksiä tarkastelen laadullisesti ja pyrkimyksenä on kuvailu ja ymmärtäminen. Aineisto koostuu seitsemän vanhemman teemahaastattelusta, joiden lapsen hoidon päättymisestä on kulunut noin vuosi. Lapset olivat olleet sijoitettuna kahdessa eri intensiivihoidoyksikössä. Lisäksi aineistoa kerättiin osallistuvan havainnoinnin avulla. Opinnäytetyö on arviointitutkimus ja tieteenfilosofinen paradigma hermeneuttinen. Hermeneuttisen menetelmän olennaisena piirteenä voidaan pitää kokemusmaailman kunnioittamista. Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan lastensuojelua, systeemiteoriaa, perhetyötä lastensuojelulaitoksessa ja vanhemmuuden tukemista.

Opinnäytetyön keskeisenä tuloksena oli vanhempien saama apu lapsen ja vanhemman väliseen vuorovaikutukseen. Suurimpana muutoksena vanhemmat pitivät lapsen ja vanhemman vuorovaikutuksen paranemista. Vanhemmat kertoivat myös saaneensa apukeinoja kuinka toimia lapsen kanssa eri tilanteissa ja erityisesti konkreettiset neuvot arkeen olivat olleet tärkeitä. Konkreettisia neuvoja vanhemmat olivat saaneet niin osastolta kuin perheterapiastakin. Vanhemmat kertoivat myös, että intensiivihoidon myötä lapsi oli edistynyt sosiaalisessa kanssakäymisessä ja lapsi kykenee rauhoittumaan nopeammin.

Intensiivihoidossa vanhempien kanssa tehtävässä työssä painopiste on lapsessa ja lapsen kokemuksissa sekä niiden merkityksen tarkastelussa. Uuden lastensuojelulain mukaan lapsen vanhempaa tulisi tukea huostaanoton aikana. Vanhemman hyvinvointi vaikuttaa oleellisesti myös lapsen hyvinvointiin. Vanhempien kanssa tehtävällä työllä on parhaimmat onnistumisen edellytykset silloin, kun vanhempi saa samanaikaisesti apua myös itsellensä.

Asiasanat: intensiivihoido, perhetyö, vanhemmuus

Tiia Säteri

Parents' views on intensive treatment for children in foster care

Year	2015	Pages	58
------	------	-------	----

The purpose of this study is to highlight the views of parents whose children are placed in intensive treatment. Helsinki Deaconess Institute for Children, and its home services for families with children are client-oriented. My own interest in the parents' perspective arises from the topicality of the subject as well as from the lack of qualitative research on this topic. The findings of this thesis can further the client orientation of the work and improve the way the clients' needs are considered when developing operations.

The starting point is to examine the parents' views qualitatively, and the aim is to describe and understand. The material consists of seven theme interviews of parents whose child's intensive treatment had ended approximately a year before the interview. The children had been placed in two different intensive treatment units. In addition, observation data has been collected through participatory observations. My thesis is an evaluation study and the paradigm is hermeneutical. The essential feature of the hermeneutic method is its respect for the individual's experience of the world. In addition, in this thesis child protection, systems theory, family oriented-work, and parenting supporting is discussed.

The main finding of this thesis was the assistance and support that the parents received in their interaction between the child and the parent. The biggest change that the parents reported was the improvement in the parent-child interaction. The parents also reported having received assistance in dealing with the child in different situations and that in particular the practical advice for everyday situations was important. Parents had received concrete advice from the ward as well as from the family therapy department. The parents also reported that because of the treatment the child had made progress in social interaction and that the child was able to calm down faster.

In intensive treatment the focus with the parents is on the child and the child's experiences as well as in reviewing those experiences. According to the new Child Welfare Act, the child's parents should be supported during the custody process. A parent's well-being affects essentially the child's well-being. Work carried out together with the parents was the most successful when also the parent received help for him/herself.

keyword: Intensive treatment, family oriented work, parenthood

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Lastensuojelun palvelujärjestelmä	8
2.1	Lastensuojelun avohuollon palvelut	8
2.2	Kiireellinen sijoitus ja huostaanotto.....	8
2.3	Sijaishuolto ja jälkihuolto	9
2.4	Määräaikainen intensiivihoido	10
2.5	Intensiivihoidon hoitomalli	11
3	Perhetyö lastensuojelussa	14
3.1	Systeemiteoreettinen lähestymistapa lastensuojelussa	14
3.2	Perhetyö lastensuojelulaitoksessa	15
3.3	Sijoitetut lapset	16
4	Vanhemmuuden tukeminen	18
4.1	Vanhemmuuden tukeminen lastensuojelussa	18
4.2	Voimavaralähtöinen tukeminen.....	19
5	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset.....	22
6	Opinnäytetyön prosessikuvaus	23
7	Opinnäytetyön lähestymistapa	24
7.1	Hermeneuttinen paradigma	24
7.2	Arviointitutkimus	25
7.3	Laadullinen tutkimus	27
8	Tiedonhankintamenetelmät	28
8.1	Teemahaastattelu.....	28
8.2	Osallistuva havainnointi.....	29
9	Opinnäytetyön toteuttaminen	30
9.1	Aineiston hankinta	30
9.2	Aineiston analyysi	32
10	Tulokset.....	34
10.1	Vanhempien näkemyksiä suomalaisesta lastensuojelujärjestelmästä	34
10.2	Vanhempien näkemyksiä intensiivihoidosta	35
10.3	Vanhempien näkemyksiä osastohoidosta.....	37
10.4	Perheterapia vanhempien kokemana	39
10.5	Vanhempien kokema hyöty intensiivihoidosta	40
10.6	Hoidon jälkeen tapahtuneet muutokset perheissä	40
10.7	Kehittämisehdotukset	41
11	Tulosten tarkastelu	42
12	Eettisyys ja luotettavuus	45
12.1	Opinnäytetyön eettisyys	45

12.2	Opinnäytetyön luotettavuus.....	46
13	Johtopäätökset ja kehittämissuhteet	49
	Lähteet	51
	Kuviot	54
	Liitteet.....	55

1 Johdanto

Lastensuojelu on ollut esillä laajasti viime aikoina mediassa. Toistuvina teemoina ovat olleet muun muassa kasvaneet lastensuojeluilmoitusten määrät, asiakkaiden lukumäärän kasvu ja pula päteivistä lastensuojelun sosiaalityöntekijöistä. Tästä kertovat myös Stakesille ilmoitetut tilastovuotta 2013 koskevat lastensuojelutiedot. Tilaston mukaan kaikista kodin ulkopuolelle sijoitetuista lapsista ja nuorista (18 022) oli vuoden 2013 aikana huostaan otettuna 10735 lasta (59,6 %). Huostassa olleiden määrä pysyi samana verrattuna edelliseen vuoteen. Kiireellisesti sijoitettuna oli kaikkiaan 4 202 lasta. Määrä lisääntyi 260 lapsella (6,6 %) edellisestä vuodesta. (Stakes tilastot 13.11.2014)

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asettama lastensuojelun tilaa selvittänyt työryhmä on julkaissut Toimiva lastensuojelu - loppuraportti (2013). Tärkeimpänä asiana aineistosta nousee lasten ja vanhempien tarve tulla kohdatuksi ja kuulluksi omana itsenään. Siinä todetaan myös, että lasten ja perheiden palvelujen ja lastensuojelun uudistaminen edellyttää resurssien tarkastelun lisäksi huomion kiinnittämistä myös toimintoja määrittelevään lainsäädäntöön sekä työkäytäntöihin, -menetelmiin ja osaamiseen. Ongelmien ratkaisu edellyttää monen osa-alueen samanaikaista kehittämistä ja saumatonta yhteensovittamista. Tärkeintä uudistamisessa on lähteä liikkeelle lasten-suojelun ja muiden lapsiperheiden ja lasten palvelujen perustehtävistä, joita määrittää lapsen edun ensisijaisuus.

Lastensuojelutyö on kokonaisvaltaista. Siihen kuuluu lasten materiaalisista perustarpeista huolehtiminen sekä kasvuun, kehitykseen ja hyvinvointiin liittyviin tarpeisiin vastaaminen. Lastensuojelussa työtä tehdään ihmisten kanssa. Työskentely pohjautuu inhimillisiin kohtaamisiin ja yhteyksien rakentamiseen. Palvelujen vaikuttavuus kiinnittyy määrällisen riittävyyden ohella vahvasti myös laadullisiin tekijöihin. Toisin sanoen kehittäminen on tärkeä osa työtä sosiaalialalla ja parhaimmillaan se on jatkuva, perustehtävään lomittuva prosessi. Toikko ja Rantanen (2009, 16.) määrittävät kehittämisen muun muassa käytännölliseksi asioiden korjaamiseksi, parantamiseksi ja edistämiseksi.

Tämän opinnäytetyön aihe tuli työpaikalta ja se määrittyi kehittämistarpeen mukaan. Asiakkailta saadun palautteen myötä on mahdollista oppia näkemään ja ymmärtämään, millaisia tarpeita, vaatimuksia, kokemuksia ja odotuksia asiakkailla on. Opinnäytetyön tulosten avulla voidaan mahdollisesti kehittää työtä entistä asiakaslähtöisemmäksi ja heidän tarpeitaan ottaa huomioon toimintaa kehitettäessä.

2 Lastensuojelun palvelujärjestelmä

2.1 Lastensuojelun avohuollon palvelut

Lapsen etu ja sen huomioiminen lastensuojelussa on noussut viime vuosina julkiseen keskusteluun. Vuonna 2008 voimaan astunut uusi lastensuojelulaki korostaa lapsen etua sekä lapsen osallisuutta. Lastensuojelulain mukaan lastensuojelun tarvetta arvioitaessa ja lastensuojelua toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Lastensuojelussa on toimittava aina mahdollisimman hellävaraisesti ja ensisijaisesti pyrittävä käyttämään avohuollon tukitoimia, ellei lapsen etu vaadi muunlaisia toimenpiteitä. (Lastensuojelulaki 2007/417, 4§.)

Avohuollon tukitoimet kuntien tulee järjestää tarvetta vastaavalla tavalla. Lapsi ja perhekohtainen lastensuojelu alkaa, kun kunnan lastensuojelun sosiaalityöntekijä käynnistää lastensuojelun tarpeen selvityksen. Avohuollon tukitoimiin on ryhdyttävä, jos kasvuolosuhteet vaarantavat lapsen kasvun ja kehityksen tai lapsi omalla käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystä. (Lastensuojelulaki 2007/417, 34-37 §.) Avohuollon tukitoimenpiteet valmistellaan yhteistyössä lapsen ja vanhempien, huoltajien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kanssa. Perhetyö on yksi tärkeimmistä lastensuojelun avohuollon tukitoimista.

Avohuollon tukipalvelut tulee toteuttaa niin, että perhe kokee saavansa niistä apua ja ne turvaavat lapsen hyvinvointia. Avohuollon tukipalveluita ovat mm. lastenpäivähoito, tukihenkilö tai -perhe-toiminta, vertaisryhmätoiminta tai esimerkiksi nuoren tukeminen koulunkäynnissä. Lastensuojelussa kehitetään jatkuvasti uusia toimintamuotoja, joten kysymykseen voi tulla myös muut lasta ja perhettä tukevat palvelut ja tukitoimet. (Taskinen 2007,42.) Lapselle voidaan järjestää avohuollon tukitoimena myös sijoitus lastenkotiin, kriisiperheeseen tai lapselle läheisen henkilön luokse. (Lastensuojelulaki 2007/417, 38 §.)

2.2 Kiireellinen sijoitus ja huostaanotto

Kiireelliseen sijoitukseen ryhdytään, jos lapsi on välittömässä vaarassa tai muutoin kiireellisen sijoituksen ja sijaishuollon tarpeessa. Lapsi voidaan tällöin sijoittaa perhehoitoon, laitoshuoltoon tai muulla tavalla esimerkiksi läheisen sukulaisen luo, jos lapsen etu näin vaatii. Kiireellisen sijoituksen tarve voi johtua kodin olosuhteista tai puutteista lapsen huolenpidossa, jotka vaarantavat välittömästi lapsen terveyttä tai kehitystä. Kiireelliseen sijoitukseen voidaan ryhtyä myös silloin kun lapsen huoltajat ovat väliaikaisesti kykenemättömiä hoitamaan lastaan

tai lapsi itse käytöksellään vaarantaa itsensä. Kiireellinen sijoitus voi kestää korkeintaan kolmekymmentä päivää. (Lastensuojelulaki 417/2007,38§.)

Huostaanotto on tarkoitettu aina väliaikaiseksi toimenpiteeksi ja sen luonne on viime sijainen. Sen tarkoituksena on pyrkiä turvaamaan lapsen oikeus turvalliseen ja lapsen kehitystä tukevaan hoitoon, huolenpitoon ja kasvatukseen. Lapsi voidaan sijoittaa sijaishuoltoon vanhempien suostumuksella yhteisestä sopimuksesta tai tahdonvastaisesti. Lapsen sijoitus aiheuttaa lähes aina kriisin sekä vanhemmille että lapselle. Sijoitettujen lasten vanhemmat tarvitsevat tukea kriisin läpikäymiseen, oman elämäntilanteeseensa järjestämiseen ja selvittelyyn sekä etävanhempana olemiseen. Vanhempien ja lasten etu on, että molemmat saavat apua ja tukea vaikeassa elämäntilanteessa. (Kujala 2003, 9-15.)

Huostaanoton ja sijaishuollon järjestämiseen voidaan ryhtyä vain, jos avohuollon tukitoimet eivät ole lapsen edun mukaisia tai ovat osoittautuneet riittämättömiksi. Huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen voidaan ryhtyä myös, jos sijaishuollon arvioidaan olevan lastensuojelulain neljännen pykälän mukaisesti lapsen edun mukaista. (Lastensuojelulaki 417/2007,40§.)

Huostaanoton juridisten kriteerien ohella keskeisiä ovat myös kysymyksen huostaanoton moraalisisista ja eettisistä perusteluista ja seuraamuksista. Erityisen tärkeitä ne ovat silloin kun lastensuojelun tehtävä on auttaa perheitä, jotka eivät ole pyytäneet apua tai eivät ole motivoituneita sen vastaanottamiseen. Lastensuojelulla on kaikissa huostaanottotilanteissa velvoitteena tukea lapsen ja vanhemman välistä suhdetta. (Myllärniemi 2006, 37.)

2.3 Sijaishuolto ja jälkihuolto

Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan kiireellisesti sijoitetun, huostaan otetun tai väliaikaismääräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. Laitoshuoltoa järjestetään, jos lapsen sijaishuoltoa ei voida järjestää lapsen edun mukaisesti tukitoimien avulla muualla. (Lastensuojelulaki 417/2007,49§)

Sijoituksen päätyttyä useimmat lapset ja nuoret tarvitsevat tueksi luotettavaa aikuista, joka neuvoo, opastaa ja jolta on mahdollista pyytää apua. Nuori tarvitsee etenkin vahvistusta sille tunteelle, että hänestä ja hänen verkostonsa hyvinvoinnista ollaan edelleenkin kiinnostuneita. Tukemalla ja vahvistamalla toivoa ja tulevaisuuden näkymiä tuetaan samalla lapsen tai nuoren ja hänen lähiverkostonsa omia toimintamahdollisuuksia. (Taskinen 2007, 88-89.)

Jälkihuolto toteutetaan tukemalla sijaishuollossa ollutta lasta tai nuorta, hänen vanhempiaan ja huoltajiaan sekä henkilöä, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi tai nuori on. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on huolehdittava, että lapselle laaditaan jälkihuoltosuunnitelma. (Lastensuojelulaki 417/2007, 75§.)

Helsingin kaupungin asiakasohjausyksikkö on apuna lastensuojelun sijoituksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Asiakasohjauksessa lapselle etsitään sijoituspaikka yhteistyössä sosiaalityöntekijän ja sijoituspaikan työntekijän kanssa. Tavoitteena on löytää lapselle tai nuorelle oikea-aikaisesti sopiva sijoituspaikka siten, että kaupungin omia laitoksia, ostosopimusyksiköitä ja perhehoitopaikkoja käytetään tehokkaasti. Tarvittaessa lapselle voidaan osoittaa paikka myös ulkopuolisesta maksusitoumusyksiköstä, jonka kanssa on tehty puitesopimus. (Helsingin kaupunki, sosiaalivirasto 2010.) Intensiivihoidon asiakkaat ovat muun muassa Helsingin kaupungin sosiaalitoimen huostaan otettuja lapsia, jotka ovat sijoitettu määräaikaista intensiivihoidon.

2.4 Määräaikainen intensiivihoido

Helsingin Diakonissalaitoksen lapsi- ja perhetyön piirissä vuodesta 2001 alkaen toimineessa intensiivihoidossa pyritään vaikuttamaan hoitoprosessiin ja riittävän vahvaan hoidolliseen interventioon. Intensiivihoidossa tavoitteena on saada aikaan kokonaisvaltainen muutos lapsen elämässä ja koko perheen tilanteessa. Hoito on määräaikaista ja pohjautuu psykodynaamiseen ja systeemiseen ajatteluun, sekä neurokognitiiviseen lähestymistapaan. Psykodynaamisella lähestymistavalla tarkoitetaan ymmärrystä lapsen käyttäytymisen olevan viestintää eletystä elämästä. Hoitajakson kesto määräytyy lapsi- ja perhekohtaisesti arvioidun tarpeen mukaisesti. Intensiivihoidon malli mahdollistaa vaikeasti traumatisoituneiden, monin tavoin oirehtivien lasten hoidon sairaalajaksoa pidemmässä perinteistä lastenkotihoitoa tehostetussa yhteisössä. Hoidossa vältytään lapsen siirtelemistä hoitopaikasta toiseen. Hoidon tavoitteena on lapsen psyykinen kuntoutuminen, toimiva vanhemmuus tai osavanhemmuus, ja sen myötä pysyvä sijoittuminen joko kotiin, laitokseen tai perhehoitoon. (Helsingin Diakonissalaitos 2012 a.)

Timo Pasasen väitöskirjassa (2001) lastenkodin asiakaskunta Psykiatrisen tutkimus lastenkoti-lasten kehityksellisistä riski- ja suojaavista tekijöistä, oirehdinnasta ja hoidon tarpeesta (2001) tulee esiin, että sijoitettujen lasten vanhemmilla on psykiatrisen oirehinnan ja traumatisoivien kokemusten kasautumista. Lisäksi vanhemmista suurin osa oli akuutin tuen tarpeessa, jotta he suoriutuisivat arkielämässään. Tutkimukseen osallistui (75) lasta ja heidän vanhempansa (86). Tutkimuksessa ilmenee myös, että lapsilla, jotka olivat sijoitettuna intensiivihoidon, oli keskimääräistä voimakkaampaa oirehdintaa kuin lastenkotipaikoilla. Osastohoi-

toon valikoituneilla lapsilla oirehdinta painottui ulospäin suuntautuviin- tarkkaavaisuuden, ylivilkkauden sekä käyttäytymisen häiriöihin. (Pasanen 2001, 143- 147.) Edelleenkin hoitoon tulevien lasten oireet ilmenevät kiinnittymisvaikeuksina, käytöshäiriöinä, aggressiivisuutena, masennuksena, itsetuhoisuutena, vakavina kouluvaikeuksina sekä päihteiden käyttönä. Intensiivihoidon perustana on luoda turvallinen ympäristö, joka rakentuu ennakoivista viikko- ja päiväohjelmista.

Määräaikaisen intensiivihoidon keskeinen tavoite onkin vahvan intervention kautta tarjota riittävän tehokasta osastohoitoa ja terapiaa sekä monipuolisia kuntouttavia erityispalveluita, joiden kautta kokonaisvaltainen muutos lapsen/nuoren ja hänen perheen tilanteessa tulisi mahdolliseksi. Intensiivihoidon perustana on kasvatuksellisen lähtökohdan ja psykiatrisen hoidon yhdistäminen samaan turvalliseen kasvu-ympäristöön. Hoito mahdollistaa sairaalahoitoa pidemmän hoitajakson, joka mahdollistaa kodin ja osavanhemmuuden. Intensiivihoidossa keskeisinä työmenetelmänä käytetään yksilöhoitoa, perhe- ja verkostotyötä sekä toiminnallisuutta. Osastolla tärkeimpänä menetelmänä on terapeuttinen omahoitajuus. (Helsingin Diakonissalaitos 1999.)

Elina Ekholm (2013) ja Maarit Kumar (2010) ovat tutkineet intensiivihoidossa olleiden lasten ja nuorten kokemuksia ja vaikutuksia hoidosta. Tutkimuksien mukaan enemmistölle nuorista intensiivihoidoista oli ollut positiivinen kokemus. Heidän mukaansa omahoitajat näyttäytyivät tärkeinä ja osastoilla syntyneet kaverisuhteet olivat tuoneet elämään iloa ja vertaisuutta. Nuoret olivat kuitenkin pohtineet laitoshoidon sääntöjen ja rajoitusten oikeudenmukaisuutta ja tarpeellisuutta. Ikävinä kokemuksina nuoret toivat aikuisten vaihtuvuuden ja toimintatapojen erilaisuuden sekä laitospäivien kontrollin.

Intensiivihoidossa voidaan varmistaa sijoitettavan lapsen kontaktin säilyminen perheeseensä ja lähiverkostoonsa. Osastohoitoon kytkeytyvä ja kotiin suuntautuva perhetyö mahdollistava perheen yhdistymistavoitteen mukaisen työskentelyn siten, että osastohoidon turvallisia rakenteita voidaan käyttää perheen arjen tukena. (Helsingin Diakonissalaitos 2012 a, 5)

2.5 Intensiivihoidon hoitomalli

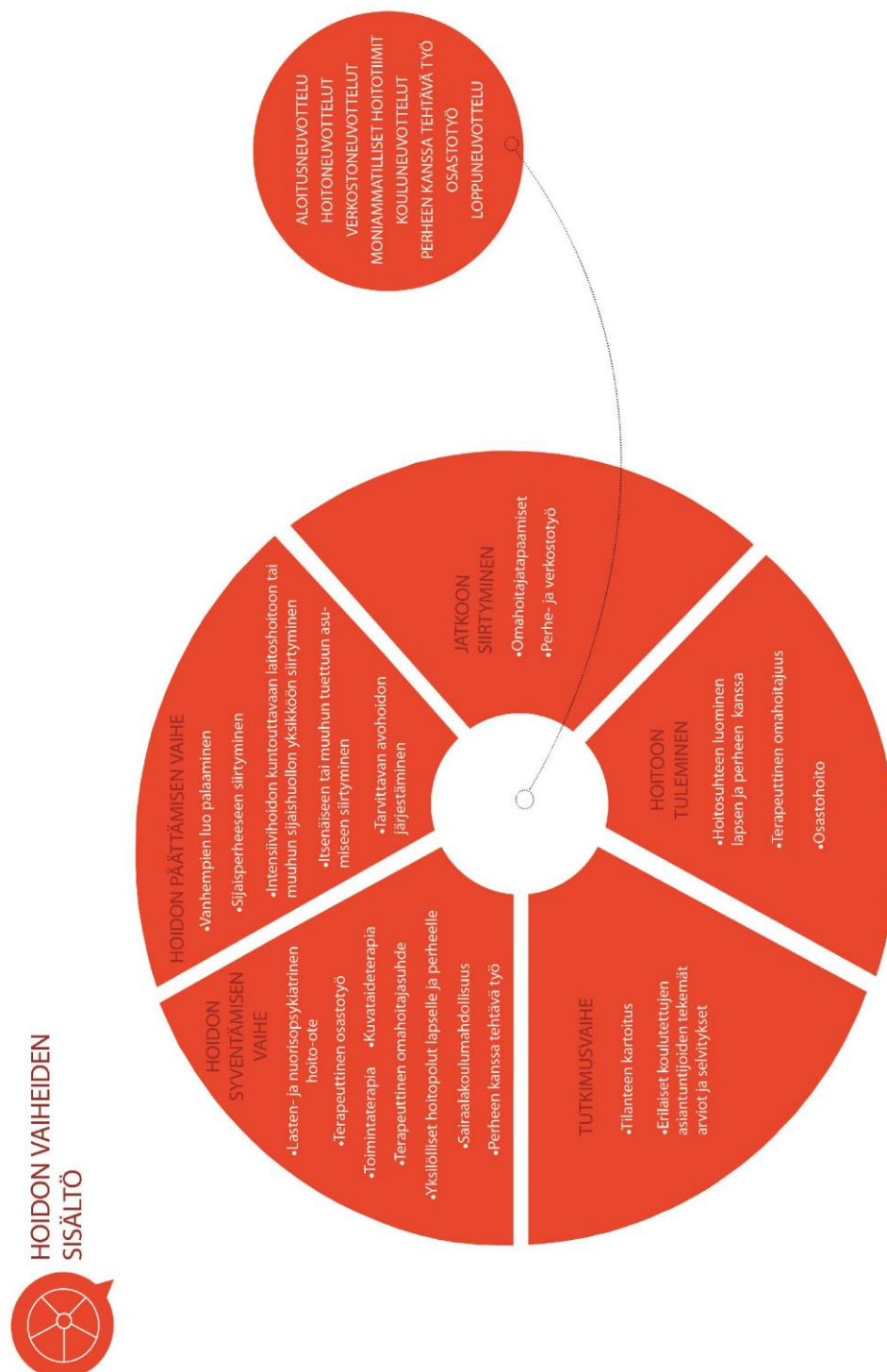
Intensiivihoidon hoitomalli rakentuu erilaisista hoidon vaiheista (Kuvio 1.). Hoitoon tuleminen alkaa kaksivaiheisella tuloneuvottelulla. Mukana on perheen lisäksi asiakastyönjohtaja, yksikön lääkäri, perheterapeutti, johtaja ja esimies sekä lapsen tuleva omahoitaja sekä mahdollisesti edellinen hoitotaho. Tuloneuvottelun toiseen osaan osallistuu lisäksi sijoittava sosiaalityöntekijä ja perheen lähiverkosto. Tuloneuvottelussa sovitaan hoitoon tulopäivä. Lisäksi neu-

vottelussa käydään läpi perheen kokonaistilannetta ja hoidon tarvetta. Hoidon tarkoituksena on lapsen ja perheen hyvinvoinnin turvaaminen. (Helsingin Diakonissalaitos 2012b, 5)

Tutkimusvaiheen tarkoituksena on lapsen ja perheen kiinnittyminen hoitoon ja saada mahdollisimman kattava kuva lapsesta/ nuoresta ja hänen perheestään. Toisin sanoen tarkoituksena on kartoittaa perheen voimavarat ja haasteet selvitä arjesta. Tämä vaihe kestää kolme kuukautta, josta ensimmäiset kaksi viikkoa sisältävät kiinnittymisjakson. Omahoitaja aloittaa tutustuttamaan lapsen hoitoympäristöön ja arjen käytäntöihin sekä luo hoitosuhdetta perheen kanssa. Tutkimusvaiheen aikana aloitetaan vanhempaintapaamiset ja sovitaan yhteydenpidosta perheen kanssa. Tänä aikana lapselle tehdään yksilöllinen hoito- ja kasvatussuunnitelma, joka käydään vanhempien kanssa läpi hoitoneuvottelussa. (Helsingin Diakonissalaitos 1999; Helsingin Diakonissalaitos 2012b, 9)

Syventävän hoidon vaiheessa lapsen ja hänen perheen hoito jatkuu suunnitellusti yksilöllisen hoitopolun mukaisesti. Osastohoito sisältää päivä- ja viikko-ohjelman, jossa huomioidaan lapsen erityishoidot, lisätutkimukset, terapiat, koulunkäynnin järjestelyt ja harrastukset. Tavoitteena on saada aikaan myönteinen muutos lapsen elämässä ja koko perheen tilanteessa. Eri lapset ja perheet tarvitsevat eripituisia hoitopaketteja. Jokaisen perheen hoitopolku on yksilöllinen. Hoitoon onnistumiseen vaikuttavia tekijöitä ovat sitoutuminen yhteisiin tavoitteisiin, luottamus ja vahva vuorovaikutus. Perheellä on hoidon aikana mahdollisuus osallistua perheterapiaan, johon osallistuu koko perhe ja kaksi perheterapeuttia. Hoidon aikana pidetään hoitoneuvotteluita yhdessä perheen ja sosiaalityöntekijän kanssa, joissa sovitaan hoidon tavoitteista. Hoidon alussa ja vuoden kuluttua hoidon aloittamisesta perheelle tehdään uudestaan laaja perhearvio. Tällöin myös pidetään hoidon väliarviointitiimi, jossa pohditaan hoidon etenemistä. Terapeuttinen osastohoito perustuu siihen, että koko työryhmä tukee lasta ja perhettä sekä luo ymmärtävän ja turvallisen ilmapiirin hoidolle. (Helsingin Diakonissalaitos 1999; Helsingin Diakonissalaitos 2012b,15.)

Hoidon päättämisvaiheessa tärkeintä on varmistaa hoidossa saavutettujen tavoitteiden pysyvyys. Tavoitteena on myös valmistella lasta ja perhettä intensiivihoidon lopettamiseen. Lapsen palatessa vanhempiensa luo huolenpito ja arkielämän vastuu siirretään vähitellen vanhemmille. Yhdessä perheen ja sosiaalityöntekijän kanssa tehdään jälkihuoltosuunnitelma, joka voi koostua avohuollon tukitoimista tai perhetyöstä kotiin. Hoidon päättämisen keskeinen tehtävä on erotyön huolellinen läpikäyminen, jotta hoidon kautta saadut korjaavat kokemukset ihmissuhteissa jäävät sisäistetyiksi. Osa lapsista ja nuorista tarvitsee intensiivihoidonkin jälkeen tavallista enemmän aikuisen tukea. Tällöin hän voi siirtyä intensiivihoidon jatkohoitoyksikköön tai muualle jatkosijoitukseen. Hoito suunnitellaan nuoren ja perheen tarpeiden mukaan (Helsingin Diakonissalaitos 1999, Helsingin Diakonissalaitos 2012 b,35.)

KUVIO 1. Hoidon vaiheiden sisältö

3 Perhetyö lastensuojelussa

3.1 Systeemiteoreettinen lähestymistapa lastensuojelussa

Systeeminen näkemys perhetyössä tarkoittaa sitä, että perhe nähdään vuorovaikutusjärjestelmäksi, jossa jokainen perheenjäsen vaikuttaa käyttäytymisellään ja ilmaisullaan toisiin perheenjäseniin ja on samalla itse toisten vaikutusten kohde. Perhesysteemillä on aina sekä tasapainoa lisääviä että sitä haittaavia toimintatapoja. Perhetyössä voidaan kiinnittää huomio sekä koko systeemin että sen osien toimivuuteen ja tasapainoon. Perhetyön yhtenä tavoitteena on pyrkiä vaihtoehtoisilla toimintamalleilla ja itse systeemin osiin vaikuttamalla löytämään perheelle tasapainoa ylläpitäviä toimintatapoja (Rönkkö & Rytönen 2010, 92-95.)

Furmanin mukaan systeemiteoreettisen ajattelutavan mukaan perheenjäsenten oireet voivat ovat merkinä perheen huonosta sopeutumisesta stressiin. Stressitekijät voivat olla systeemin sisäisiä tapahtumia, kuten ikäkriisit, vanhemman kriisit ja esiköisen syntymä tai systeemin ulkopuoliset tekijät, kuten perheeseen kohdannut onnettomuus, työttömyys tai muu katastrofi. Systeemiteoreettisilla toimenpiteillä pyritään auttamaan perhettä muuttamaan ja löytämään uusia sopeutumiskeinoja, jotta myös yksilöiden luonnollinen psykologinen kasvu mahdollistuisi. (Furman 1986, 30-37.)

Perhesysteemeissä muodostuu ala- tai osasysteemejä, jotka ovat myös alasysteemeinä osana isompaa systeemiä. Perhe voi esimerkiksi olla osasysteemi asuinalueen systeemissä. Yhdessä asuinalue voi olla osana kaupunkisysteemiä. Yläsysteemin muodostavat ne yhteisöt ja suhteet perheelle, joiden kanssa perheenjäsenet ovat tekemisissä. Yläsysteemejä voi olla esimerkiksi ystävät, sukulaiset, koulu ja harrastukset. Alasysteemejä perheessä muodostuu usein sisarus-ten, vanhemmuuden ja puolisoitten välillä. Alasysteemit ovat usein koko eliniän kestäviä, kuten vanhempana oleminen. Alasysteemeissä määritellään perheen pelisäännöt, jotka määrittelevät perheenjäsenten vuorovaikutusta, käyttäytymistä ja jokaisen yksilön rooleja perheessä. (Rönkkö & Rytönen 2010, 99- 102)

Vuorovaikutuksen huomioiminen työskenneltäessä perheen kanssa antaa mahdollisuuden perheelle heidän oman vuorovaikutuksen vahvistumisen. Sitä kautta perheen valmiudet toiminnan muuttamiseen ja yhteisten ongelmien ja haasteiden kohtaamiseen voivat parantua. Työskenneltäessä perheen kanssa on tärkeää kuunnella perheen tarinaa. Perheen tapahtumat ja olot saavat yksittäisessä perheenjäsenessä aikaiseksi tunnereaktioita ja yksilöt antavat näille asioille toisistaan poikkeavia merkityksiä. Merkitysten pohjalta yksittäinen perheenjäsen muodostaa itselleen tavoitteita ja toimii tietynlaisella tunnelatauksella. (Vuornos & Walhlbeck 1999, 156.)

3.2 Perhetyö lastensuojelulaitoksessa

Lastensuojelullisin perustein toteutettu perhetyö on lastensuojelullista, suunnitelmallista ja tavoitteellista, usein intensiivistä toimintaa lapsen ja perheen tueksi. Sen tavoitteena on perheen tilanteen tarkempi selvittely ja arviointi sekä työskentely yhdessä hyväksytyin muutoksen aikaansaamiseksi. Lastensuojelun perhetyötä tehdään useimmiten moniammatillisesti. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen. 2007, 43.)

Perhetyö on hyvinvoinnin ja toimivuuden arviointia ja tukemista. Asiakkaan näkökulmasta onnistunutta arviointia on se mikä saa hänet näkemään elämäänsä eri tavalla kuin ennen ja tuoda uudenlaista ymmärrystä huolenaiheisiin ja vaikeaan elämäntilanteeseen. Perhetyössä tukeminen on esimerkiksi huolen jakamista, empaattista läsnäoloa, ratkaisujen ehdottamista, kannustamista ja tiedon jakamista. Perhetyössä on tärkeää, että arviointi perustuu yhteistyöhön perheen kanssa ja arviointituloksia peilataan yhdessä perheenjäsenten kanssa suunnitelmallisesti. (Vilen, Seppänen, Tapio & Toivanen 2010, 46- 49)

Riitta Laakso väitöskirjassa (2009) Arjen rutiinit ja yllätykset- etnografia lastensuojelutyöstä tutki, mitä lastenkodissa tehtävä työ on. Laakson mukaansa keskeistä lastenkotityössä on kokonaisvaltainen huolenpito lapsista sekä huolenpidon rinnalla kasvatuksellista työtä sekä vanhemmuustyötä. Lastenkotityössä kyse on ennen kaikkea lapsen ja aikuisen välisestä suhteesta. Työskentelyssä tavoiteltiin avointa ja luottamuksellista kanssakäymistä. Tässä tutkimuksessa vanhempien kanssa tehtävä työ oli jäsennelty seuraavasti: käytännöllistä kasvatuskumppanuutta, vanhemmuuden kontrollointia ja vanhemmaksi houkuttelua. Tutkimukseen osallistuneissa lastenkodeissa korostettiin lapsen ja biologisten vanhempien välisen suhteen säilymistä tärkeyttä sijoituksen aikana. Lisäksi vanhempien kanssa työskentely lastenkodissa painotui perheen tilanteen arviointiin ja perheen tukemiseen siten, että lapsi voisi palata takaisin kotiin. Tässäkin tutkimuksessa neuvottelut liittyivät oleellisesti lastenkotityöhön. Neuvotteluiden tarkoituksena oli keskustella lapsen ja vanhemman tilanteesta, yhteistyöstä lastenkodin ja vanhempien välillä sekä kuulla lasta. Sosiaalityöntekijän läsnäolo teki neuvotteluista virallisemmän. Lastenkodeista käsin tarkasteltuna lasten ja vanhempien välisiin suhteisiin liittyi kuitenkin paljon ristiriitoja ja ongelmia, eivätkä kaikki vanhemmat välttämättä pitäneet yhteyttä lapsiin tai lastenkodin työntekijöihin. Tutkimuksessa ilmeni, että lastenkoti näyttäytyi osalle vanhemmista enemmän palveluksi kuin puuttumiseksi. (Laakso 2009, 184-224)

Lastensuojelun asiakasperheillä ongelmat ovat usein kasautuneita ja kärjistyneitä. Kuntoutuksen aloittamisen syitä voivat olla muun muassa huoli vanhempien jaksamisesta, vanhempien päihde- tai mielenterveysongelmat, perheväkivalta, perheen vakavat vuorovaikutusongelmat, lasten koulunkäyntivaikeudet, käytöshäiriöt ja kasvatukseen liittyvät pulmat. Lastensuojelun perhetyön tavoitteet määritellään asiakassuunnitelmaneuvotteluissa, yhteistyössä perheen ja

sosiaalityöntekijän sekä tarpeen mukaan muidenkin perheen kanssa työskentelevien tahojen kanssa. Usein tavoitteeksi määritellään kodin olosuhteiden muuttuminen joltain osin, sekä yhden tai useamman lapsen yksilöllinen tukeminen sekä vanhempien ohjaaminen vanhemmuuden kysymyksissä. Suunnitelmallinen edistymisen arviointi on osa yhdessä tehtävää työtä. Perhetyön aikana keskeisiä asioita ovat perheen omien voimavarojen löytyminen ja vuorovai-
kutuksen vahvistaminen. (Järvinen, ym. 2007, 44-46.)

Turun ammattikorkeakoulun Hyvinvointipalvelut-tulosalueen TEKESin rahoittamassa Lastensuojelun ja psykiatrian rajapinnalla-hanke toteutettiin vuosina 2010- 2011. Heikki Ellilä ja Tiina Pelander tutkivat hankkeen osatutkimusta ”Asiakaslähtöisyyden ja osallisuuden toteutuminen nuorten ja heidän huoltajiensa näkökulmasta lastensuojelun palveluissa ja nuorisopsykiatrian poliklinikalla”. Tutkimuksessa tuli esiin asiakaslähtöisyyden toteutuminen lastensuojelupalveluissa huoltajien näkökulmasta. Pääsääntöisesti huoltajat kokivat, että heitä oli kuunneltu ja heidän oli helppo puhua työntekijöiden kanssa. Kolmannes vastaajista oli kuitenkin sitä mieltä, ettei henkilökunta ollut ymmärtänyt heitä. Kaksi kolmasosaa vastaajista oli kokenut, että nuoren tilanne oli muuttunut parempaan suuntaan, kun hän oli ollut lastensuojelun palveluiden asiakkaana. Suurin osa kehittämissuunnitelmista liittyi henkilökunnan pysyvyyteen, hoidon pääsyn helpottamiseen ja siihen, että aikuiset ottaisivat nuorten sanomiset vakavasti. (Heikkilä, Pelander 2011, 12-34)

Perhetyön käynnistäminen, tavoitteita ja lopettamista koskeva päätöksenteko on lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä. Ostopalvelun tuottaja vastaa perhetyön sisällöstä ja laadusta niiden sopimusten mukaisesti, jotka kunnan ja palveluntuottajan välillä on solmittu. Perhetyötä tehdään lastensuojelupäätösten ja asiakassuunnitelman mukaisesti, riippumatta palvelun tuottajasta. (Sosiaaliportti 2014.)

3.3 Sijoitetut lapset

Uusi lastensuojelulaki painottaa entistä enemmän lapsen näkökulman huomioimista ja lapsilähtöisten menetelmien käyttöä lastensuojelussa. Lastensuojelulaki (417/2007, 6§) ei määrittele lapsuutta ja nuoruutta erikseen alaikäisten kohdalla, vaan lastensuojelun määritelmässä ja toimenpiteissä lapsia ovat kaikki alle 18-vuotiaat henkilöt ja nuoria 18 vuotta täyttäneet, mutta alle 21-vuotiaat henkilöt.

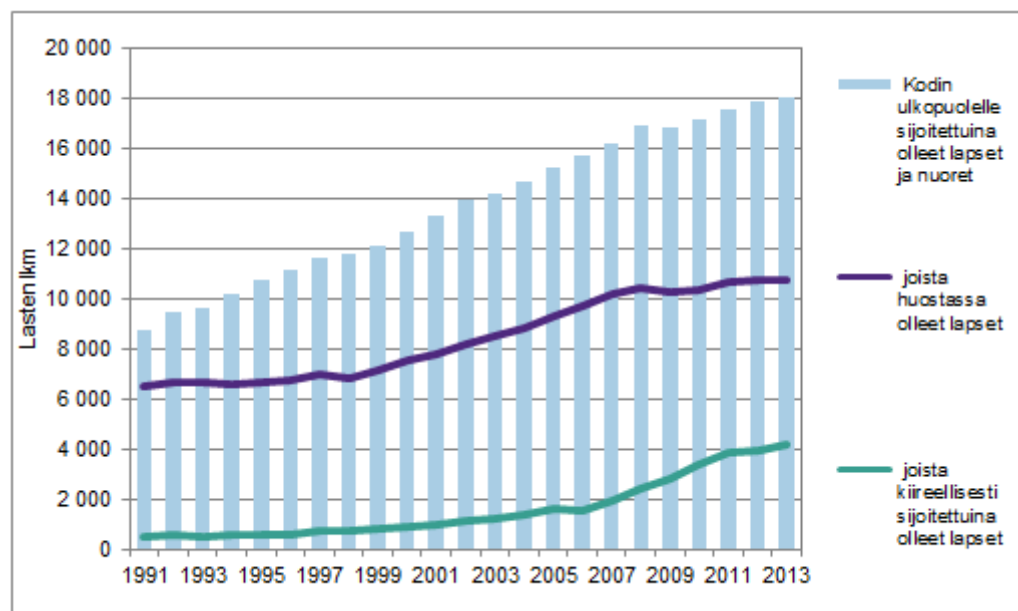
Lastensuojelussa roolin antaminen lapselle näyttäytyy haasteellisena tehtävänä. Aikuisen asemasta lapsen asema lastensuojelussa eroaa siten, että lapsen tulee oirehtia tullakseen nähdyksi ja havaituiksi vanhemmistaan erillisenä, lastensuojelun tukea tarvitsevana yksilönä. Ammatillisen huolen herättävät vasta lapsen oireet ja häiriökäyttäytyminen. (Möller 2005,

83.) Yleensä lastensuojelun sosiaalityön asiakkaaksi ohjautuvat erityisen tuen ja avun tarpeessa olevat lapset ja perheet. Lastensuojelutapauksissa tavallisia ongelmia ovat lapsen emotionaalinen laiminlyönti tai lapsen ja vanhemman vuorovaikutukselliset ongelmat. (Mylärniemi 2006, 99.)

Huostaanotot ja sijoitukset ovat lisääntyneet tasaisesti 2000-luvulla. Suomessa laitoshoido oli aiemmin suurin sijoitusmuoto, mutta asiaan on haluttu muutosta ja muun muassa Kaste-ohjelman yhteydessä tähän asiaan kiinnitettiin huomiota. Vuoden 2011 syksyllä lastensuojelulakiin tehtiin muutos (Lastensuojelulaki § 50) siten, että vuodesta 2012 alkaen perhehoito asetettiin huostaan otetun lapsen ensisijaiseksi sijoitusmuodoksi laitoksen sijaan. (THL Kaste; THL. Tilastot. Lastensuojelulaki 2007/417.)

Lastensuojelumäärät ovat edelleen kasvussa. Tästä kertovat myös Stakesille ilmoittamat tilasto-vuotta 2013 koskevat lastensuojelutiedot (Kuvio 2.). Tilaston mukaan kaikista kodin ulkopuolelle sijoitetuista lapsista ja nuorista (18 022) oli vuoden 2013 aikana huostaan otettuna 10735 lasta (59,6 %). Huostassa olleiden määrä pysyi samana verrattuna edelliseen vuoteen. Kiireellisesti sijoitettuna oli kaikkiaan 4 202 lasta. Määrä lisääntyi 260 lapsella (6,6 %) edellisestä vuodesta. (Stakes tilastot 13.11.2014)

KUVIO 2. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten lukumäärät valtakunnallisesti vuonna 1991- 2013. (THL, tilastot)

Johanna Hurtig (2003) tutki väitöskirjassaan ”Lasta suojelemassa -etnografia lasten paikan rakentumisesta lastensuojelun perhetyön käytännöissä”. Hurtig tutki lapsen paikan rakentu-

mista lasten-suojelun perhetyöntilanteessa ja sitä, kuinka lapsi näkyy ja tulee kuulluksi lastensuojelun perhetyön työskentelyssä. Tutkimuksessa tuli esille se, että lapsille muodostuu suojelun edellyttämä paikka, jos lapsen läsnäolo nähdään tärkeänä. Vaikka lapset olivat erinäisissä tapaamisissa mukana ja heidän asioistaan puhuttiin, oli työntekijän suhde vanhempaan kuitenkin vahvempi. Lasten kokemukset ja yksilölliset näkemykset tässä ja nyt jäivät tilanteissa tavoittamatta ja vaille paikkaa. Hurtig tuo tutkimuksessaan esiin myös niin sanotun tihkuvan auttamistyön mallin, joka perustuu ajatukseen, että auttamalla vanhempia autetaan myös lapsia. Lapsen vanhempien ja työntekijöiden välinen suhde oli ensisijainen. (Hurtig 2003.)

4 Vanhemmuuden tukeminen

4.1 Vanhemmuuden tukeminen lastensuojelussa

Ensisijaisesti vastuu lasten terveydestä ja hyvinvoinnista on vanhemmilla, mutta kunnan ja valtion tehtävänä on tukea lapsiperheitä järjestämällä palveluja. Vanhempien osallisuuden ja voimavarojen vahvistaminen on osa vanhemman hallinnan tunteen tukemista ja terveyden edistämistä. Lasten ja perheiden osallisuus on vanhempien ja ammattilaisten välisen yhteistyön keskeisiä tavoitteita. (Perälä, Salonen, Halme & Nykänen. 2011, 74- 81)

Vanhemmat saattavat tarvita työntekijöiden apua asioiden läpikäymisessä, jottei tilanteen luoma kriisi vaikuta lapsen tapaamiseen, tai kuormita lasta tapaamisten aikana. Vanhemmille lastensuojelun käsitteet ovat usein vieraita. Tärkeää onkin, että henkilökunta selvittää vanhemmille mitä lastensuojelussa käytettävät käsitteet tarkoittavat. Vanhemmat ymmärtävät tällöin käsiteltävät asiat paremmin, ja tämä vahvistaa yhteistyösidettä vanhempien ja työntekijöiden välillä. Hyvä yhteistyö heijastuu myös lapsen arkeen ja lapsen on helpompi luottaa työntekijöihin, kun hän näkee vanhempien luottamuksen. Vanhempia tuetaan pitämällä heitä ajan tasalla lapsen asioissa, heille annetaan lapseen ja heihin liittyvät dokumentoinnit. Työntekijät yrittävät löytää vanhempien kanssa yhteisen toimintatavan ja työnjaon vanhemmuuteen liittyen ja siten tukea vanhemmuutta. Vanhempien tukeminen on tärkeää, pitäen mielessä perheen jälleen yhdistäminen, mikäli se on lapsen edun mukaista. (Lastensuojelulaki 2007/417, 52- 54§.)

Voikukkahankeen 2013 väliraportin selvitys, missä tarkasteltiin kuntien perhetyön, lastensuojelun toimintatapojen sekä lastensuojelulain toimivuuden kehittämistä. Selvityksen taustaineistona on käytetty tutkimus- tilasto- ja selvitysraportteja ja kuultu eri alojen asiantuntijoita sekä kokemusasiantuntijoita. Aineistosta tärkeiksi asioiksi nousi esiin kuulluksi tulemisen tarve niin lapsilla kuin vanhemmilla ja avoimen vuorovaikutuksen merkitys. Lisäksi vanhem-

mat kokivat osallisuuden merkityksen päätösten teossa tärkeäksi, mikä ei kaikilla asiakkailla ollut toteutunut. Selvityksessä haasteena nousi esiin myös työntekijöiden vaihtuvuus ja työn kuormittuneisuus. Asiakkaat kokivat, että he joutuvat perehdyttämään uusia ihmisiä heidän asioihinsa. Väliraportissa asiakkaiden kokemusten perusteella väkivallan ja kaltoinkohtelun tunnistaminen on ammattihenkilöstölle vaativa tehtävä. Viimeisenä esiin nousi myös lastensuojelun ja muiden palveluiden suhde. Lähtökohtana tulee olla lapsiperheiden ja lasten tuen tarve ja erityisesti on otettava huomioon lasten ja perheiden palvelujen kokonaisuus. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen raportteja ja muistioita 2012:28)

Vanhemmuudessa on mahdollisuus kasvaa ja kehittyä koko ajan. Täydellistä vanhemmuutta ei ole vaan jokaisella on oma näkemys hyvästä tai riittävän hyvästä vanhemmuudesta. Työntekijä tekee näkyväksi arjen tapahtumat keskustelun kautta sekä auttaa käsitteellistämään tilanteita. Hän auttaa vanhempia näkemään onnistuneet asiat ja haastaa vanhempia pohtimaan ristiriitaisuuksia puheen ja toiminnan välillä. Yhteistyön kannalta keskeisiä ovat uskomukset perheen voimavaroista ja heikkouksista. (Järvinen ym. 2007, 97- 99)

Kaikilla työntekijöillä, jotka kohtaavat sijoitettujen lasten vanhempia, on mahdollisuus toimia vanhempien vanhemmuutta tukien. On vain huomattava ja nähtävä tuen tarpeet ja myös mahdollisuudet tuen antamiseen. Tukea voi antaa yksilöllisesti siitä näkökulmasta, josta työskentelee vanhemman kanssa. (Kujala 2006,5.) Työntekijän eettinen herkkyyks sisältää pohdintaa siitä, kuinka oma toiminta vaikuttaa toisten ihmisten hyvinvointiin, erilaisten mahdollisten toimintalinjojen ja seurauksien kuvittelua ja ennakoimista kullekin osapuolelle. (Juujärvi, Myyry & Pessa 2011, 21-22)

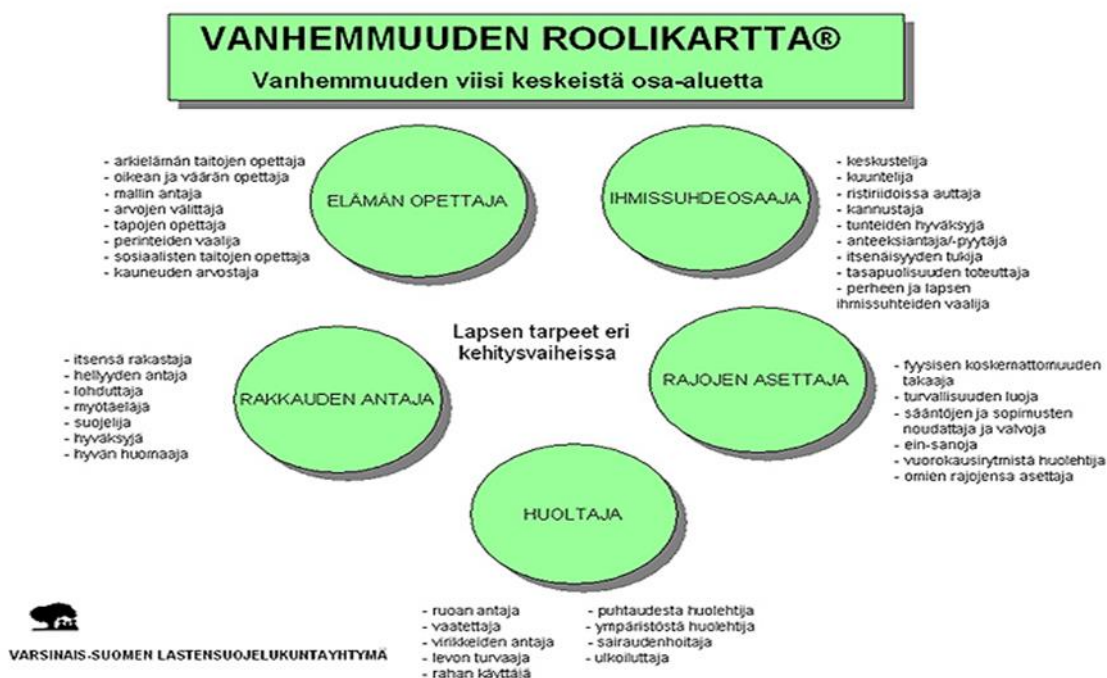
4.2 Voimavara- ja tukeminen

Voimavaroilla tarkoitetaan ihmisen tunnetta omasta sisäisestä voimastaan. Voimavara ilmenee kykyinä toimia vaativissa tilanteissa. Voimavarat ilmenevät myös fyysisinä ja henkisinä ominaisuuksina, kuten jaksamisena ja vahvuutena. Voimavarat näkyvät ihmisillä eri tavoin. Ne voivat olla esimerkiksi erilaisia taitoja, energiantunnetta, sosiaalisia suhteita, tunteiden näytämistä ja itselle tärkeistä rajoista kiinni pitämistä. Voimavaroiksi kuvataan myös positiivisuus, mahdollisuudet toimia, omista asioista päättäminen ja oman tilan saaminen. (Rönkkö ym. 2010,192.)

Voimavaraistavassa työtöteessä tutkitaan ja kuvataan ihmisen pystyvyyttä ja toimivuutta ongelmallisessa elämäntilanteessa. Pelkästään ongelmiin suuntautuva työskentely tuntuu toivotamalta ja raskaalta. Tarkoituksena on selvittää määrätietoisesti yhdessä asiakkaan kanssa, millaiset asiat konkreettisesti toimivat asiakkaan elämässä ja näiden kautta on tarkoitus löy-

tää voimavaroja selvitä haastavassa elämäntilanteessa. Voimavaraistavan ajattelun taustalla vaikuttavat systeemiteoria, sosiaalikonstruktivistinen sekä ihmisen minuuden kulttuurillista muodostumista korostavat teorit. (Rönkkö yms. 2010, 189.)

Yhtenä voimavaraistavana menetelmänä vanhemmuuden tukemiseen on käytetty vanhemmuuden roolikarttaa (kuvio 3). Roolikartta on Varsinais-Suomen lastensuojelu-kuntayhtymän kehittämä malli. Rooli-kartta on levinnyt laajasti kuntiin ja sen käyttöön on koulutettu neuvolatyössä, päivähoidossa, perhetyössä ja kouluissa työntekijöitä. Vanhemmuuden roolikartta käsittää viisi pääotsikkoa: huoltajan rooli, rakkauden antajan rooli, rajojen asettajan rooli, ihmissuhdeosaajan rooli sekä elämän opettajan rooli. Jokainen päärooli on jaettu alaroleihin, joilla avataan viittä käsitettä käytäntöön. Vanhemmuuden roolikarttaa voidaan käyttää yhteistyövälineenä työntekijän ja asiakkaan vuorovaikutuksessa, havainnollistaa epäkohtia ja muutostarpeita, toimia työntekijän välineenä vanhemmuuden ja lastensuojelutoimenpiteiden arvioinnissa, sekä auttaa vanhempia tarkastelemaan tai arvioimaan omaa vanhemmuuttaan. Roolikartan käyttöä varten on kirjoitettu käyttäjän opas, joka tarkentaa roolikartan käyttömahdollisuuksia ja antaa keinoja roolikartan käyttöön vuorovaikutuksellisen keskustelun saattamiseksi työntekijän ja asiakkaan välillä. (Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 10-11.)

KUVIO 3. Vanhemmuuden roolikartta

Tarja Hiltunen (2005) Pro-gradu tutkimus ”Äitien voimaantuminen huostaanoton jälkeen” tarkastellaan oman lapsensa huostaanoton kokeneiden äitien voimaantumista. Äitien kokemuksia käsiteltiin heidän omasta näkökulmastaan. Tutkimus toteutettiin haastattelemalla oman lapsensa huostaanoton kokeneita seitsemää äitiä, jotka olivat osallistuneet Naisten talolla järjestettyihin ryhmätapaamisiin ja talon muihin palveluihin. Tutkielmassa tuli esiin, että äitien voimaantumiseen vaikuttaa niin myönteiset kuin haasteelliset kokemukset ja tapahtumat. Tärkeimmät tekijät äidin voimaantumisessa olivat kannustavat ja hyväksyvät ihmissuhteet, minäkäsityksen ja identiteetin eheytyminen sekä omien päämäärien selkeys ja niiden vapaa asettaminen. Opiskelu tai harrastukset antoivat myös äideille voimavaroja jaksaa arjessa ja päästä huostaanoton ja itsensä kanssa tasapainoon. Lasten huostaanotto oli hyvässä mielessä pakottanut äitejä arvioimaan omaa elämäänsä uudesta näkökulmasta. Vaikka voimaantumista ei voida mitata näkyvällä tavalla, joitakin muutoksia on kuitenkin ollut havaittavissa. Näitä olivat päihderiippuvuudesta toipuminen, omien tunteiden ja tarpeiden tunnistaminen, pitempikestoisen raittius, opiskelun aloittaminen tai sen jatkaminen ja uusien harrastusten löytäminen sekä vanhempien ja lasten välisen suhteen parantuminen. (Hiltunen 2005.)

Erilaisten vertaistukiryhmien avulla tuetaan vanhempien voimavaroja. Vertaistukiryhmä on paikka, jossa lastensuojelun piirissä olevat vanhemmat saavat ja voivat ilmaista tunteitaan ja kokemuksiaan vanhemmuudesta. Vertaistukiryhmien yhtenä tavoitteena on tarjota apua siinä, että vanhemmat kykenevät hyväksymään lapsensa sijoituksen, toimimaan lapsen edun mukaisesti ja tukemaan lasta. Vertaistuki tuo esiin myös vanhempien omaa asiantuntijuutta ja kokemusta oman lapsensa elämäntilanteesta ja siten lisää vanhempien luottamusta omaan vanhemmuuteensa. Parhaimmillaan vertaisryhmä antaa osallistujilleen myönteisiä kokemuksia helposta ja kannattelevasta vuoro-vaikutuksesta sekä tunteen siitä, että on vertaistensa seurassa. Vertaisryhmässä ihminen voi kokea tulevansa hyväksytyksi kokemustensa kanssa, niitä ymmärretään ja niissä tuetaan. (Raitanen 2008, 161–172; Kujala 2003, 12.)

Vanhemmuutta voidaan tukea voimavaralähtöisesti myös perheterapiassa. Perheterapia on ammatillinen ja tietoinen pyrkimys ja keino tutkia, ymmärtää ja hoitaa perheen sisäisen vuorovaikutuksen kokonaisuudessa ja yksittäisillä perheenjäsenillä esiintyviä häiriöitä ja niiden aiheuttamaa kärsimystä. Perheterapian keskeisimpänä tarkastelun kohteena on yleensä vanhempien keskinäinen sekä vanhempien ja lasten välinen vuorovaikutus. Perheterapeutin on kunnioitettava ja kuunneltava kaikkia perheenjäseniä. Terapeutti on terapiaprosessin tai yhteistyösuhteen asiantuntija, mutta perheenjäsenet ovat ainakin elämyksellisessä mielessä omia asiantuntijoitaan. Hyvä perheterapia voi johtaa perheen lisääntyneeseen elämäntilanteeseen. (Aaltonen 2002, 142- 155)

Pitkänen (2011) tutki käytäntötutkimuksessa Vastuun paikka! vanhempien tukeminen lapsen huostaanotossa. Tutkimus antaa äänen lastensuojelulasten vanhemmille ja tuo esiin sen, että

liian usein vanhempien tarpeet ovat jääneet kohtaamatta niin lastensuojelussa kuin muuallakin palvelujärjestelmässä. Aineisto muodostui 14 vanhemman haastatteluista, joiden lapsi on otettu huostaan. Vanhemmille oli tärkeää, että huoltajina saivat mahdollisuuden vaikuttaa tiettyihin lasta koskeviin ratkaisuihin, ja rinnakkaisessa vanhemmuudessa korostui toimiva yhteistyö vanhemman ja sijaishuoltopaikan välillä. Vanhemmat toivoivat myös systemaattisempaa tuen tarjoamista ja työskentelyä vanhemman kanssa. Tutkimuksen mukaan tiivis ja toimiva yhteistyö lastenkodin tai sijaisperheen kanssa tuki vanhemman omaa kuntoutumista ja vahvisti vanhemmuutta. (Pitkänen 2011.)

5 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Kehittäminen on tärkeä osa työtä sosiaalialalla ja parhaimmillaan se on jatkuva, perustehtävään lomittuva prosessi. Toikko ja Rantanen (2009, 16) määrittävät kehittämisen muun muassa käytännölliseksi asioiden korjaamiseksi, parantamiseksi ja edistämiseksi.

Opinnäytetyöni aiheesta keskusteltiin työpaikan yksikönjohtajan ja psykologin kanssa. Esimiehet olivat pohtineet mikä hyödyttäisi työtä ja mikä aihe olisi ajankohtainen. Esimiesten näkökulmasta työtä kehittäisi aihe: kuinka vanhemmat ovat hyötyneet Helsingin Diakonissalaitoksen lapsi- ja perhetyön palvelualueella tehtävästä työstä intensiivihoidon yhteydessä. Opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda esiin vanhempien ääni ja heidän kokemuksensa intensiivihoidosta ja tavoitteena on selvittää ja kuvailla sijoitettujen lasten vanhempien näkemyksiä intensiivihoidosta. Lisäksi tavoitteena on tuottaa sellaista tietoa vanhempien kanssa tehtävästä työstä, jota on mahdollista hyödyntää tulevaisuudessa. Vanhempien kokemusten huomiointi luo työskentelyyn suunnitelmallisuutta ja laatua. Kiinnostus aiheeseen nousee esiin myös aiheen ajankohtaisuudesta sekä aiheen laadullisen tutkimuksen vähäisyydestä.

Toikko ja Rantasen (2009) mukaan tutkimuskysymykset muodostavat tutkimusasetelman ytimen. Laadullisten asetelmien yhteydessä kysymykset voivat olla yleisluontoisia tai muuttua aineiston tuottamisen ja analysoinnin myötä. Tutkimuksellisen kehittämistoiminnan asetelma perustuu siihen, että tutkimus palvelee kehittämistä. Tutkimus ei siis määrittele kehittämistä, vaan voi tarjota kehittämiselle menetelmiä ja niiden soveltamiseen kuuluvan analyttis-tieteellisen ajattelutavan.

Opinnäytetyöni tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

- Miten perheet ovat hyötyneet intensiivihoidosta?
- Millaisia muutoksia perheissä on tapahtunut intensiivihoidon seurauksena?
- Miten intensiivihoidon tulisi kehittää vanhempien näkökulmasta?

6 Opinnäytetyön prosessikuvaus

Opinnäytetyöni prosessikuvauksen esitän siksi, että ulkopuolisen lukijan on mahdollista seurata systemaattisesti opinnäytetyön toteuttamista alusta loppuun. Opinnäytetyön aiheen tuli olla sellainen, että sen toteuttaminen olisi itselle kiinnostavaa, jotta motivaatio säilyisi koko prosessin ajan. Opinnäytetyön aiheen sain työpaikaltani ja se määrittyi kehittämistarpeen mukaan (Kuvio 4).

Opinnäytetyöni suunnitteluvaiheeseen kuului aiheen valinnan jälkeen taustatiedon keruu tutkimukseen liittyen. Suunnitelman teko alkoi syksyllä 2013. Opintojeni alusta lähtien olen tavannut säännöllisesti ohjaavia opettajiani ja keskustellut heidän kanssaan muun muassa työni strategisista valinnoista. Työpaikallani työelämän mentorini kanssa kävin muutamia keskusteluja, joissa pohdimme mm. aiheen tarpeellisuutta ja toteuttamista. Suunnitteluvaiheeseen kuului Aiesopimuksen tekeminen, mikä vastasi ideapaperia sekä tutkimussuunnitelma. Suunnitteluvaiheeseen sisältyi koko opinnäytetyön aikataulun suunnittelu. Tällöin myös selkeni, että opinnäytetyöni on arviointitutkimus ja sen paradigma hermeneuttinen.

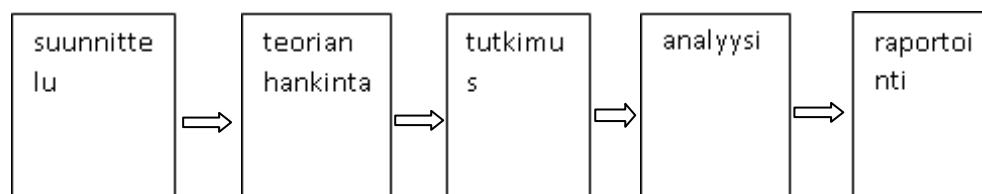
Opinnäytetyön teoriaa aloitin kirjoittamaan keväällä 2014. Teoriaosuus käsittelee lastensuojelua ja intensiivihoidon palvelukuvausta, systeemiteoriaa, perhetyötä lastensuojelulaitoksessa ja vanhemmuuden tukemista. Lisäksi tuon esiin muutamia muita tutkimuksia aiheesta, kuten Riitta Laakson tekemän väitöskirjan aiheesta Arjen rutiinit ja yllätykset- etnografia lastensuojelutyöstä ja Sosiaali- ja terveysministeriön väliraportti Toimiva lastensuojelu sekä muutamia tutkimuksia, joita on tehty Helsingin Diakonissalaitoksen intensiivihoidosta.

Ennen tutkimuksen aloittamista hain tutkimusluvan Helsingin Diakonissalaitoksen eettiseltä toimikunnalta, jonka sain keväällä 2014. Lisäksi tarvitsin Helsingin kaupungin tutkimusluvan, joka myönnettiin heinäkuussa 2014. Elokuussa pidimme työpaikalla palaverin opinnäytetyöni mentorin ja esimiehieni kanssa, jossa pohdimme kuinka otamme yhteyttä entisiin asiakkaisiin.

Haastateltaviksi oli tarkoitus saada kymmenen vanhempaa kahdesta eri intensiivihoidon yksiköstä. Haastateltavat valittiin siten, että heidän lapsen hoidon päättymisestä on kulunut noin vuosi. Haastateltaviin oli ensin yhteydessä osastojen lähiesimiehet, jonka jälkeen sovin vanhempien kanssa haastatteluajat. Haastateltaviksi tuli lopulta seitsemän vanhempaa. Vanhempien haastattelut toteutettiin syksyn ja talven 2014 aikana. Samaan aikaan toteutin osallistuvaa havainnointia osastotyössä.

Jokaisen haastattelun jälkeen litteroin haastattelut yksitellen. Ensimmäisen haastattelun tein lokakuussa ja viimeisen haastattelun toteutin joulukuussa. Kaikkien haastattelujen jälkeen analysoin vastaukset teemoittelun mukaan. Raportissani tarkastelen vastauksia tutkimuson-

gelmiini ja vertailen tuloksia muiden vastaavien tutkimusten tuloksiin. Lopuksi opinnäytetyöni raportoinnissa pohdin eettisyyttä ja luotettavuutta sekä teen johtopäätöksiä.

KUVIO 4. Projektityön lineaarinen malli (Pelin 1999,77) (Toikko & Rantanen 2009,64)

7 Opinnäytetyön lähestymistapa

7.1 Hermeneuttinen paradigma

Paradigma tarkoittaa johonkin asiaan liittyviä näkemyksiä, joita pidetään oikeutettuina, järkevinä ja tärkeinä. Tieteenfilosofian käsitteenä paradigma on näkemys jonkin tieteenalan ontologisista ja epistemologisista piirteistä. Ontologialla tarkoitetaan kehittämistoiminnan todellisuuskäsitystä ja epistemologia määrittää tietokäsitystä ja kehittämistoiminnan tuottamaa tietoa. Tutkimuksissa mietitään lähestymistapaa sen mukaan, millä tutkimusmenetelmällä päästään parhaisiin tuloksiin ja miten asetetuilla kriteereillä arvioiden saadaan parhaat vastaukset asetettuihin kysymyksiin ja tutkimusongelmat ratkaistuksi (Anttila 2007, 23 -24.)

Opinnäytetyöni on arviointitutkimus ja sen tieteenfilosofinen paradigma hermeneuttinen. Hermeneutiikalla tarkoitetaan yleistä teoriaa ymmärtämisestä, kokemuksesta ja tulkinnasta. Opinnäytetyössäni arvioin intensiivihoidon prosessia ja usein prosessiarvioinnit ovat luonteeltaan ymmärtävää paradigmaa (Anttila 2007.) Opinnäytetyölläni pyrin ensisijaisesti ymmärtämään vanhempien näkökulmasta asiakasprosessia ja mikä siinä toimii ja missä on kehitettävää. Tarkoitus olisi tuoda esiin prosessin kehittämiskohteita.

Anttilan mukaan hermeneuttiselle eli tulkinnalliselle paradigmalle olennaista on ajatus siitä, että todellisuus riippuu ihmisten tulkinnoista. Hermeneuttisen paradigman taustalla on ymmärtämiseen pyrkivä tiedonintressi. Lisäksi tutkija on kiinnostunut erilaisista tulkinnoista ja ainutlaatuisista ilmiöistä, joita pyrkii ymmärtämään. Hermeneuttista paradigmaa voidaan toteuttaa esimerkiksi haastatteleamalla tai antamalla ihmisten kertoa heitä koskevista ja kiin-

nostavista asioista ja analysoimalla näitä erilaisin sisällönanalyttisin tai narratiivisin keinoin. (Anttila 2007, 24.)

Hermeneuttinen näkökulma merkitsee laadullisten tutkimusmenetelmien käyttöä. Aineiston hankinnassa menetelminäni ovat osallistuva havainnointi ja teemahaastattelu. Osallistuva havainnointi tapahtuu perheiden kohtaamisilla osastolla ja vanhempaintapaamisissa. Vanhempia haastattelen teemahaastattelun avulla. Koska itse työskentelen intensiivihoidon yksikössä, joten pystyn osallistuvaa havainnointia toteuttamaan melko luontevasti. Molemmat menetelmät täydentävät toisiaan ja kahden eri menetelmän käytöllä pyrin saamaan tietoa ja uusia näkökulmia kehittämistyön tueksi.

7.2 Arviointitutkimus

Evaluoinnin eli arviointitutkimuksen tarkoitus voi olla moninainen. Suurin osa palveluiden tuottajista haluaa ainakin jotain informaatiota siitä, miten he voisivat tehdä palvelusta paremman ja samoin siitä, mitä vaikutuksia palvelulla on. (Robson 2001,82)

Arviointi on noussut viime vuosina keskeiseksi kiinnostuksen kohteeksi sekä palvelujen että organisaatioiden kehittämisessä. Arviointi on myös nykyaikaisen informaatio- ohjauksen väline. Myös laadunhallintajärjestelmien rakentaminen edellyttää, että organisaatio pystyy kuvaamaan arviointi-menettelynsä ja asiakaspalautejärjestelmänsä. Arvioitaessa onnistumista, otetaan kantaa siihen kuinka organisaation perustehtävien ja tavoitteiden toteutumisessa kulloinkin on onnistuttu. Jokaisella organisaatiolla tulee olla selkeä käsitys perustehtävistään siitä miksi organisaatio on olemassa ja minkälaisia odotuksia eri tahoilta on olemassa perustehtävien toteuttamiselle. (Holma & Rousu 2004, 9.)

Toisin sanoen arviointitutkimuksen tavoite on toiminnan kehittäminen. Arvioinnin lähtökohtana on tuottaa tietoa kehitystyön eteenpäin viemiseksi. Tavoitteena on toiminnasta kerätyn tiedon hyödyntäminen sekä mahdollisuuksien mukaan tiedon ja kokemusten siirtäminen muihin vastaaviin hankkeisiin. Keskeistä arvioivassa työtöteessä on työn sisäisen logiikan ja työprosessien avaaminen. Työn logiikan ja työprosessien avaamiseen tarvitaan tietoa, jolla pystytään paljastamaan ja tekemään näkyväksi toiminnan sisältö ja siihen liittyvät periaatteet. Arviointitutkimus etenee syklisesti. Arvioinnissa määritellään mikä toimii, mitä varten ja missä kontekstissa asiat tehdään. Arviointi kohdistetaan etukäteen määriteltyihin tekijöihin. Arvioinnin tekeminen edellyttää tarkkaan harkittua tutkimusasetelmaa ja havaintoaineiston keräämistä, analysointia ja tulkintaa. (Anttila 2007,83–84.)

Arviointitehtävä tulee avata selkeiksi arviointikysymyksiksi, joiden avulla konkretisoituu tutkimuksessa tarvittava tieto. Opinnäytetyössäni arvioinnin sisältöalueet voidaan laittaa neljän teeman alle. (Virtanen 2007, 156)

1. Kuvaan intensiivihoidon palvelumallin asiakkaiden kokemana.
2. Selvitän ja arvioin asiakkaiden tarpeita ja toiveita siitä, miten intensiivihoidon palvelumalli voisi toimia paremmin asiakkaiden näkökulmasta.
3. Kuvaan Intensiivihoidon palvelumallin
4. Arvioin palvelumallia vanhempien näkökulmasta

Robson (2001) luokittelee neljä erilaista arvioinnin tyyppiä. Hänen mukaansa arvioinnit voivat perustua tarpeisiin, prosesseihin, vaikutuksiin tai tehokkuuteen. Vasta palvelun tosiasiallisesti toimiessa voidaan arvioida palveluprosesseja, sen vaikutuksia asiakkaille. Myös tosiasiallisesti kustannukset tulevat esiin vasta toiminnan myötä. Tässä tutkimuksessa asiakkaiden tarpeiden lisäksi lasten ja nuorten intensiivihoidon palvelumallia, toisin sanoen miten hyvin malli kohtaa asiakkaiden tarpeet. Näin ollen se on tarkemmin prosessiarviointia. Pyrin tutkimuksen avulla saamaan tietoa, jolla voidaan parantaa ja kehittää lasten ja nuorten intensiivihoidon toimintaa. Opinnäytetyöni tavoitteena on tuottaa sellaista tietoa vanhempien kanssa tehtävästä työstä, jota on mahdollista hyödyntää tulevaisuudessa. Opinnäytetyöni kohdistuu vanhempien näkemyksiin hoidosta. (Robson 2001, 77-78)

Vanhempia haastatteleamalla pyrin selvittämään millä tavalla intensiivihoidossa käytettävät menetelmät näkyvät asiakasprosessin eri vaiheissa. Valitsemani tiedonhankintamenetelmä tukee arviointitutkimusta lähestymistapana. Haastattelu on yksi yleisimmistä tavoista kerätä laadullista aineistoa. Teemahaastattelu sopii arvioinnin lähestymistavaksi, sillä siinä teema-alueet on etukäteen määrätty. Robsonin mukaan arvioijan tehtävänä on toteuttaa hyväntasoinen arviointi, jonka tuloksia hyödynnetään tulevaisuudessa.

Prosessievaluaatio kiinnittää huomiota interventioihin, muutoksiin ja niihin vaikuttamiseen. Siinä nostetaan näkyviin mm. tekijän sisäisiä tuntemuksia, tekijän tietoa ja asiantuntijan osaamista, prosessin kulkua kokonaisuudessaan ja joitakin sen eri vaiheita erikseen sekä ratkaisua edellyttäviä tilanteita ja niissä tapahtuvaa päätöksen tekoa. (Anttila 2007, 111)

Opinnäytetyössäni käyn läpi opinnäytetyön prosessin ja tutkimuksen lopussa tuon esiin omia tuntemuksiani.

Arvioinnin tekijältä edellytetään aitoa rehellisyyttä niin itseään, arvioinnin kohdetta ja arvioinnin tilaajaakin kohtaan. Käytännössä tämä merkitsee omien henkilökohtaisten lähtökohtien tiedostamista, tutkimuksen tilaajan ja kohteiden motiivien erittelyä sekä tutkimusmenetelmien tarkoituksenmukaisuuden ja tutkimusasetelman kriittistä pohdintaa. (Virtanen 2007, 125).

Toikko ja Rantasen mukaan (2009) kehittäminen tähtää muutokseen. Tutkimusavusteisen kehittämisen avulla tutkimuksella tuetaan kehittämistoimintaa. Kehittämistoiminnan arvioinnin tehtävänä on tuottaa tietoa kehitettävästä asiasta. Arviointiin perustuvia tutkimusotteita on lukuisia, mm. pehmeä systeemianalyysi, toimintatutkimus ja realistinen evaluaatio.

Scriven (1967) teki ensimmäisenä erottelun formatiiviseen ja summatiiviseen arviointiin. Formatiivisen arvioinnin lähtökohtana on muokata tai kehittää toimintaa. Summatiivinen arviointi tarjoaa lopullisen raportin, joka osoittaa mitä projektilla on saavutettu. (Robson 2001, 80-81.) Opinnäytetyöni pääpaino on formatiivisessa arvioinnissa, koska tarkoituksena on muun muassa kartoittaa kehittämisideoita ja kohteita.

7.3 Laadullinen tutkimus

Lähtökohtana kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen. Kvalitatiivisen strategian mukaan kohde ja tutkija ovat vuorovaikutuksessa. (Hirsjärvi, Hurme 2010, 23.) Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkijan pyrkimyksenä on paljastaa odottamattomia seikkoja. Sen vuoksi lähtökohtana ei ole teoria tai hypoteesintestaaminen, vaan aineiston monitahoinen ja yksityiskohtainen tarkastelu. Sitä, mikä on tärkeää, ei määrää tutkija. Laadullisessa tutkimuksessa suositaan metodeja, joissa tutkittavien näkökulmat ja ”ääni” pääsevät esille. Tällaisia metodeja ovat muun muassa teemahaastattelu, osallistuva havainnointi, ryhmähaastattelut ja eri-laistendokumenttien ja tekstien diskursiiviset analyysit. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 160-162.)

Laadullisen tutkimuksen tyypillisiä piirteitä ovat muun muassa seuraavat: tutkimus on kokonaisvaltaista tiedon hankintaa, tieto, jota kerätään, liittyy aina ihmisen tuottamiin merkityksiin; siinä suositaan aineistolähtöistä analyysiä; tiedonantajat tai tietolähteet valitaan tarkoituksenmukaisesti; tiedonantajien joukko on useimmiten pieni ja tulokset ovat ainutlaatuisia koskien vain tätä aineistoa eli ei haeta yleistettävyyttä. (Tuomi 2007, 97.)

Osallistuvuus on keskeistä suurelle osalle laadullista tutkimusta. Laadullisessa tutkimuksessa puhutaan aineistolähtöisestä analyysistä, joka tarkoittaa teorian rakentamista empiirisestä aineistosta lähtien. Laadullisessa tutkimuksessa keskitytään usein myös pieneen määrään ta-

pauksia ja pyritään analysoimaan sitä mahdollisimman perusteellisesti. Tästä syystä myös tutkijan asema on laadullisessa tutkimuksessa keskeisessä asemassa. (Eskola & Suoranta 2008, 16-18.)

Laadullisen tutkimuksen eri lähestymistapojen yhtäläisenä tavoitteena on löytää yhtäläisyyksiä tai eroja. Laadullisen tutkimuksen tunnuspiirteitä ovat asioiden tarkastelu luonnollisissa olosuhteissa ja tilanteiden autenttisuus. Persoonakohtaisuudella ja yksilöllisyydellä kuvataan laadullisen tutkimuksen induktiivista luonnetta ja yksilön toiveiden ja tuntemusten kuuntelua. Muita tunnusomaisia piirteitä ovat dynaamisuus, kontekstispesifisyys ja tutkimusasetelmien joustavuus. (Kankkunen, Vehviläinen - Julkunen 2013, 66- 67.)

Laadullisessa tutkimuksessa voidaan erottaa lukuisia tutkimustyyppejä eli tutkimusstrategioita. Tutkimustyyppi määrää ennen kaikkea sitä, mitä tarkastellaan. (Hirsjärvi, Hurme 2011, 152- 153). Tieteenfilosofisesti kvalitatiivinen tutkimusote kuuluu eksistentiaalis- fenomenologis-hermeneuttiseen tieteen-alaan.

8 Tiedonhankintamenetelmät

8.1 Teemahaastattelu

Tutkimuksen kerrontatapaa, jossa henkilöiltä tiedustellaan heidän omia mielipiteitään tutkimuksen kohteesta ja vastaus saadaan puhutussa muodossa, kutsutaan haastatteluksi. Haastattelu eroaa yleisestä keskustelusta siten, että haastattelu tähtää informaation keräämiseen ja on ennalta suunniteltua päämäärähakuista toimintaa. Tutkimushaastattelun lajit voidaan karkeasti luokitella strukturoimattomaan haastatteluun, puolistrukturoituun haastatteluun tai strukturoituun haastatteluun. (Hirsjärvi, Hurme 2010, 41-43.)

Teemahaastattelu eli puolistrukturoitu haastattelu on lähellä syvähaastattelua. Teemahaastattelussa ei voi kysyä mitä tahansa vaan siinä pyritään löytämään merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen tarkoituksen ja ongelman asetteluun tai tutkimustehtävän mukaisesti. (Tuomi, Sarajärvi 2009, 75) Teemahaastattelu on lomake- ja avoimen haastattelun välimuoto. Teemahaastattelussa aihepiirit eli teema-alueet olisi etukäteen määrätty. (Hirsjärvi 2013, 208)

Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset ovat kaikille samat, mutta ei käytetä valmiita vastausvaihtoehtoja, vaan haastateltava saa vastata omin sanoin. (Aalto, Valli 2010, 28) Teemahaastattelu ottaa huomioon sen, että ihmisten tulkinnat asioista ja heidän asioille antamansa merkitykset ovat keskeisiä, samoin kuin sen, että merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. (Hirsjärvi, Hurme 2010, 48)

Haastattelumuodoksi valittiin teemahaastattelu, koska se tukee eniten tavoitteita saada esiin vanhempien yksilöllisiä ajatuksia. Tämä haastattelumuoto valittiin juuri sillä perusteella, että se helpottaa opinnäytetyöntekijän omaa työtä ja valmiiksi asetetut teemat selkeyttävät huomattavasti haastattelun kulkua. Haastattelu ei sinänsä ole vielä mikään tutkimusote vaan vasta keino hankkia tutkimusaineisto.

Avoimuutensa ansiosta, voidaan katsoa, että teemahaastattelun avulla kerätty aineisto edustaa hyvin haastateltavien puhetta (Eskola & Suoranta 2008, 87). Teemahaastattelun käyttö aineiston-keruumenetelmänä on edellä mainitun mukaan perusteltua.

8.2 Osallistuva havainnointi

Havainnoinnin lajit voidaan jakaa kahtia systemaattiseen havainnointiin ja osallistuvaan havainnointiin. Systemaattista havainnointia käytetään yleisemmin tilastollisesti painottuneessa tutkimuksessa ja osallistuva havainnointi on enemmän laadullisen tutkimuksen menetelmä. Lisäksi näiden havainnointimuotojen välimuotoja on paljon olemassa. (Hirsjärvi ym. 2013, 214-215.)

Havainnointia pidetään laadullisessa tutkimuksessa toisena yleisenä tiedonkeruumenetelmänä. Havainnoinnin voi liittää muita aineistonkeruumenetelmiä paremmin saatuun tietoon, sillä silloin asiat nähdään oikeissa yhteyksissä. Aineistonkeruumenetelmänä havainnoinnin muodot tutkimuksessa voidaan erottaa piilohavainnointiin, havainnointiin ilman osallistumista, osallistavaan havainnointiin ja osallistavaan havainnointiin. Käyttäessään havainnointimenetelmää, tutkijan on muistettava pitää erillään havainnot ja omat tulkintansa niistä. (Tuomi, Sarajärvi 2009, 81-82.)

Osallistuvalla havainnoinnilla tarkoitetaan aineiston keruutapaa, jossa tutkija tavalla tai toisella osallistuu tutkimansa yhteisön toimintaan. Osallistuvassa havainnoinnissa vuorovaikutus tapahtuu varsin pitkälti tutkittavien, havainnoitavien henkilöiden ehdoilla. Osallistuva havainnointi on subjektiivista toimintaa ja ennakko-oletukset suuntaavat havainnointia. (Eskola, Suoranta 2008, 98- 102.)

Osallistuva havainnointi edellyttää, että tutkija pääsee mukaan tutkittavaan yhteisöön. Osallistuvalla havainnoinnilla pyritään saamaan tietoa siitä millä tavalla tutkimuskohteen jäsenet noudattavat kuvailemaansa normia tai ihannetta. Toisin sanoen havainnoinnin avulla saadaan tietoa toimivatko ihmiset niin kuin he sanovat toimivansa. Havainnoinnin etu on, että sen

avulla saadaan välitöntä tietoa yksilöiden, ryhmien tai organisaatioiden toiminnasta ja käytäytymisestä. (Hirsjärvi yms. 2013, 212- 216 ; Vilkkä 2006,45.)

Etuina havainnoinnissa pidetään sitä, että vuorovaikutuksen tutkiminen on mahdollista ja saadaan välitöntä tietoa. Lisäksi saadaan tietoa, jota haastateltavat eivät välttämättä muuten kertoisi tai kielellisen vaikeuden syystä kykenisi kertomaan. Lisäksi saadaan mielenkiintoista ja monipuolista aineistoa. Havainnoinnin haittoina koetaan, että havainnointi vie paljon aikaa ja todellisen maailman tilanne voi häiriintyä. Havainnoinnin objektiivisuus voi häiriintyä, jos tutkija sitoutuu emotionaalisesti tutkittavaan ryhmään. Lisäksi havaintojen tallentaminen havainnointitilanteessa voi olla vaikeaa. (Kankkunen, Vehviläinen-Julkunen 2013,123.)

9 Opinnäytetyön toteuttaminen

9.1 Aineiston hankinta

Teemahaastattelulomake tehtiin yhdessä työelämän mentorin ja ohjaavan opettajan kanssa (Liite 1). Teemahaastattelulomakkeessa oli teemat valittu koskien intensiivihoidon, perheterapiaa ja osastolla tehtävää työtä. Teemahaastattelussa haluttiin saada myös taustatietoja sekä vanhempien näkemyksiä suomalaisesta lastensuojelujärjestelmästä. Tutkimusaineisto kerättiin haastatteleamalla vanhempia, joiden lapsi on käynyt intensiivihoidon. Haastateltavat valittiin siten, että heidän lapsen hoidon päättymisestä on kulunut noin vuosi. Haastateltaviin oli ensin yhteydessä osastojen lähiesimiehet, jonka jälkeen sovittiin vanhempien kanssa haastatteluaikat.

Haastattelut ovat keskeinen osuus aineiston muodostumisessa ja ne vaikuttavat koko opinnäytetyöhön. Haastattelijan tuli huolellisesti valmistautua haastatteluihin, vaikka haastateltavan henkilön kerrontaan ei pystynyt ennakoimaan ja näin valmistella syventäviä lisäkysymyksiä. Tämän vuoksi tehtiin ennakkohaastattelu, jossa testattiin haastattelulomake ja haastatteluun keskimäärin menevä aika sekä kuinka luontevasti haastattelija pystyy tekemään lisäkysymyksiä. Lisäkysymyksillä, kuten millainen, miten ja kuvaile saatiin haastateltavia sanoittamaan omien kokemusten esiintuloa paremmin.

Haastatteluun osallistui seitsemän vanhempaa. Vanhemmat olivat sekä isiä että äitejä. Haastattelut tapahtuivat suurimmaksi osaksi kahviloissa, mutta myös vanhempien kotona ja Helsingin Diakonissalaitoksella. Haastattelutilanteet olivat rentoja, vaikka aihe on hyvin henkilökohtainen ja arka. Haastattelut kestivät pisimmillään 1 h 20 minuuttia ja lyhimillään 17 minuuttia. Haastattelujen aluksi kertesin vielä kaikkien haastateltavien kanssa opinnäytetyön aiheen, työn tarkoituksen ja kerroin heille haastattelun vapaaehtoisuudesta. Kaikkien haastateltavien kanssa jatkettiin vielä keskustelua ja kuulumisten vaihtoa kahvittelun lomassa.

Sain luvan nauhoittaa kaikki haastattelut. Nauhoitin kaikki haastattelut digitaalisella haastattelu-nauhurilla. Nauhoittaminen auttoi itseäni keskittymään haastateltavien vastauksiin, mikä omalta osalta varmasti loin rennompaa tunnelmaa. Tilanteen ja haastattelun etenemisen mukaan täydensin kysymyksiä lisä -ja jatkokysymyksillä. Kaikki haastateltavat suhtautuivat avoimesti haastattelutilanteeseen sekä vastasivat aktiivisesti ja monisanaisesti kysymyksiini.

Litteroin kaikki haastattelut sanasta sanaan heti haastattelujen jälkeen. Litteroinnilla tarkoitetaan esimerkiksi nauhoitetun puheen tallentamista kirjalliseen muotoon. Litteroinnin tarkkuuden valinta on aina oltava harkittu päätös, sillä epätarkasti litteroitu aineisto saattaa jättää oleellisia seikkoja ulkopuolelleen. (Saaranen - Kauppinen & Pursiniekka 2006.) Haastatteluiden litteroitua tekstiä tuli yhteensä 38 sivua rivivälillä 1. Kirjoitin haastattelut fontillaCalibri (leipäteksti) 11.

Laadullisessa tutkimuksessa aineiston kerääminen ja analysointi voivat tapahtua ainakin osittain yhtä aikaa. Haastatteluista saatu tutkimusaineisto laitettiin siihen muotoon, että sen perusteella tehdyt johtopäätökset voidaan irrottaa yksittäisistä henkilöistä, tapahtumista ja lausumista ja siirtää yleiselle käsitteelliselle ja teoreettiselle tasolle. (Metsämuuronen 2000, 51)

Havainnointia käsittelevään kirjallisuuteen tutustuin opinnäytetyösuunnitelmavaiheessa ja vielä tarkemmin ennen tiedonkeruuta. Osallistuva havainnointi toteutettiin syksyn 2014 aikana. Havainnointi kohdistettiin tutkimusongelman kannalta olennaisiin teemoihin. Huomiota kiinnitettiin siihen, mihin asioihin työntekijät kiinnittävät huomiota havainnoissaan perheitä, työntekijöiden välisiin keskusteluihin tehdyistä havainnoista ja vanhempien kohtaamiseen.

Toteuttaessa osallistuvaa havainnointia osastolla osallistumiseni määrä vaihteli täydellisestä osallistumisesta passiiviseen osallistumiseen. Passiivista osallistumiseni oli silloin, kun lapsen omahoitaja oli paikalla. Aktiivisesti osallistuin omahoidettavan perheen tapaamisiin ja kohtaamisiin. Toteuttaessani havainnointia koin toisinaan läheisyyden ja etäisyyden ongelman. Oli haastavaa olla samanaikaisesti sekä havainnoija että täydellinen osallistuja. Pidin päiväkirjaa henkilökohtaisista näkemyksistä, kuten ajatuksista, tunteista ja kokemuksista havainnointiin liittyen. Päiväkirjan kirjoittaminen oli tutkimusprosessia refleктоiva ulottuvuus. Havaintojen kirjaamisessa käytin apuna päiväkirjaa. Muistiinpanot kirjasin mukana kulkevaan vihkoon, johon merkittiin aika, toimijat ja havainnot itse tapahtumatilanteesta. kirjoitukset sisälsivät myös omia tuntemuksia, ideoita ja tulkintoja tilanteista. Havainnot kirjasin muistiin taphtuman aikana tai välittömästi sen jälkeen. Kirjauksissa pyrin konkreettisuuteen ja mahdollisimman aitoon tilanteen ja taphtuman kuvaamiseen. Havaintoja tehtiin pääsääntöisesti osastolla vanhempien kohtaamistilanteissa. Kohtaamisia olivat vanhempien vierailut osastolla, vanhempaintapaamiset ja osastolla järjestetty tilaisuus vanhemmille.

9.2 Aineiston analyysi

Analyysillä luodaan aineistoon selkeyttä ja sen tarkoituksena on tuottaa uutta tietoa tutkittavasta asiasta. Analyysissä tiivistetään aineiston tuottama informaatio mielekkääseen ja ymmärrettävään muotoon sekä pyritään kasvattamaan sen informaatioarvoa. Analyysissä aineisto pilkotaan osiin ja osista pyritään tekemään johdonmukaisia tulkintoja niin, että tulkinnat vastaisivat opinnäytetyön tutkimusongelmiin. Laadullisen aineiston analyysin suurimpana haasteena voidaan nähdä usein kertyneen aineiston suuri määrä. (Eskola & Suoranta 2008, 137 - 139.) Olen analysoinut aineiston teemoittelun mukaan. Aineistossa oli hyvin vähän epäolennaista, jota olisi pitänyt jättää pois tutkimuksesta.

Teemoja eli keskeisiä aiheita laaditaan aineistolähtöisesti etsimällä aineistosta yhdistäviä tekijöitä. Teemoittelua on mahdollista myös toteuttaa teoria tai viitekehysten ohjautuvasti. Teemoittelu on oivallinen tapa analysoida teemahaastattelu aineistoa. Litteroinnin jälkeen tutkija voi järjestää haastatteluaineiston siinä käsiteltyjen teemojen mukaisesti. Joskus teemat muistuttavat haastattelussa käytettyä runkoa, mutta toisinaan haastatteluissa voi nousta täysin uusia teemoja. (Saaranen- Kauppinen & Pursiniekka 2006.) Oman haastatteluaineiston analyysimenetelmäksi teemoittelu valikoitui, koska uskoin sitä kautta pystyväni parhaiten tuomaan esille vanhempien subjektiivisia kokemuksia intensiivihoidosta.

Teemoittelu on suositeltava aineiston analysointitapa yritettäessä ratkaista käytännöllistä ongelmaa. Teemoittelu sopii käytettäväksi opinnäytetyössäni, koska pyrkimyksenäni on ottaa selvää haastateltavien todellisista kokemuksista ja mielipiteistä ja tavoitteenani on tuoda ne esiin niin, että niistä olisi mahdollisimman paljon hyötyä intensiivihoidolle.

Teemoittelulla Hirsjärvi ja Hurme tarkoittavat sitä, että analyysivaiheessa tarkastellaan sellaisia piirteitä, jotka ovat yhteisiä usealle haastateltavalla. Analyysistä esiin nostetut teemat pohjautuvat opinnäytetyön tekijän tulkintoihin haastateltavien sanomisista. (Hirsjärvi, Hurme 2010, 173.)

Kun aineistosta nostaa esiin tutkimusongelmaa valaisevia teemoja, on mahdollista vertailla tiettyjen teemojen esiintymistä ja ilmenemistä aineistossa. Aineistosta voidaan poimia sen sisältämät keskeiset aiheet ja siten esittää se kokoelmana erilaisia kysymyksenasetteluja. Teemoittain järjestetyt vastauksista irrotetut sitaatit ovat usein mielenkiintoisia, vaikka ne eivät osoitakaan johtopäätöksiä tai syvää analyysiä. Toisin sanoen teemoittelu vaatii onnistuakseen teorian ja empirian vuorovaikutusta, joka tutkimustekstissä näkyy niiden lomittumisena toisiinsa. Teemoittelun avulla tekstiaineistosta saadaan esille kokoelma erilaisia vastauksia esitettyihin kysymyksiin. (Eskola, Suoranta 2008, 174-175.) Suorien lainauksien määrä vaihtelee, koska ne on valikoitu sen perusteella, kuin-ka hyvin ne kuvaavat

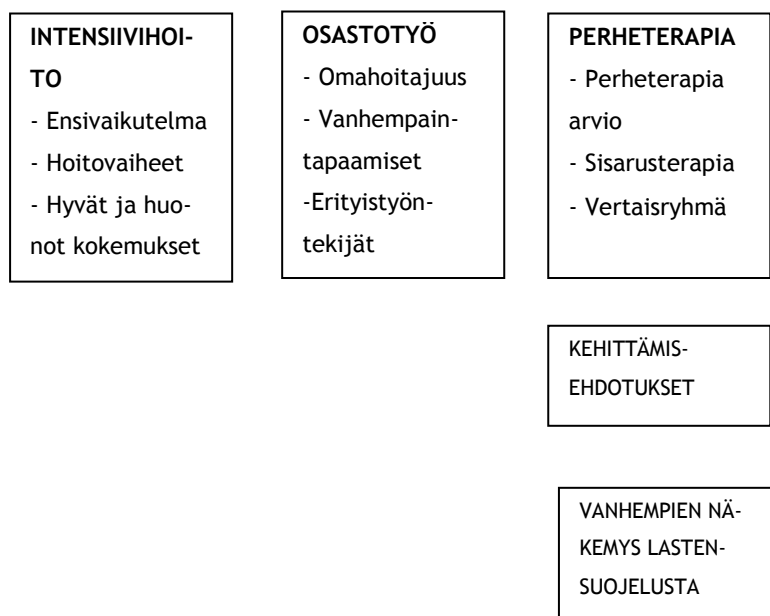

ko. teemaa. Suorien lainauksien ottamisessa on käytetty suurta harkintaa siitä, että mikä on tutkimuksen kannalta oleellisinta, kuitenkin niin, että kaikkien haastateltavien vastauksia on lainattu.

Luokittelin haastatteluvastaukset ensin kysymyksittäin, joten niitä oli helpompi käsitellä ja lukea. Aineisto tuli samalla luokiteltua teemoittain, sillä haastattelurunko oli laadittu teema-alueittain. Opinnäytetyössäni analyysi jäsenyi teemahaastattelurungon mukaan, vaikka työtäni ohjasi tutkimuskysymykset.

Luin aineistoa läpi ja tutkimustuloksissa kuvataan vanhempien näkemyksiä intensiivihoidosta. Tutkimuksen aineiston jaoin kolmeen pääteemaan (Kuvio 5.). Näitä ovat: 1) Hoito 2) Osastotyö 3) Perheterapia. Kolme ensimmäistä pääteemaa muodostuivat teemahaastattelurungon pohjalta. Neljäs ja viides pääteema, kehittämissuositukset sekä vanhempien näkemys lastensuojelusta löytyivät uutena teemana. Näiden teema-alueiden kautta aloin jäsentää aineistoani ja niiden pohjalta aloin kirjoittaa aineistoa auki.

Aineiston teemat:

KUVIO 5. Aineiston teemat

10 Tulokset

10.1 Vanhempien näkemyksiä suomalaisesta lastensuojelujärjestelmästä

Vanhempien näkemykset suomalaisesta lastensuojelujärjestelmästä olivat pääsääntöisesti melko positiivisia. Arvosanan asteikolla 1-10 vanhemmat antoivat arvosanaksi 6½. Moni heistä koki siinä toimiviakin puolia, vaikka näkivät järjestelmän myös hyvin kankeana. Byrokratian ja systeemin jäykkyys johtui pitkälti säännöistä ja toiminnan rutiineista. He olisivat toivoneet, että järjestelmä olisi joustavampi sekä asiakaslähtöisempi.

Vanhemmat kokivat lastensuojelun sosiaalityöntekijän roolin merkittävänä. Ikävinä kokemuksina he toivat esiin muun muassa sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuuden ja huostaanottoajan pituuden. Lisäksi muutama vanhempi näki isien roolin lastensuojelussa haastavampana kuin äitien. Isät kokivat, että lähtöasetelma on aina ensin äidin puolella. Toimivina puolina vanhemmat kokivat, että olivat saaneet apua melko nopeasti ja saaneet asiat hoidettua. Vanhemmat näkivät, että heidän oma asenteensa oli vaikuttanut myös asioiden kulkuun.

”Mut näin jälkikäteen aateltuna se on jotenki itsestä kiinni, mitä se lopputulema on.” (H2)

Kehittämis ehdotuksia yhteiskunnan toimintaan vanhemmat toivat esiin erityisesti ennaltaehkäisevän työn lapsiperheiden palveluissa. Usea toivoi, että lasten ja nuorten harrastustoimintaan ja vapaa-ajan viettomahdollisuuksiin panostettaisiin. Erityisesti yksinhuoltajaperheissä rahat ovat usein tiukalla ja harrastukset kalliita. Lisäksi toiveena olisi enemmän kotiin vietävää perhetyötä.

”Mun mielestä yhteiskunnan pitäis järjestää enemmän lapsille mielekästä toimintaa et ois mahdollisuus harrastaa niin et siitä ei tarteis välttämättä maksaa, koska kaikilla ei oo varaa. Niin et ne lapset ei pyöri missään ostarilla tai missään muuallakaan.” (H5)

Moni vanhempi toi esiin yhteisöllisyyden ja toisten ihmisten kunnioittamisen. Vanhemmat toivoivat myös, että kaikkien ihmisten olisi hyvä puuttua sellaiseen epäasialliseen toimintaan, jos näkevät lasten tai nuorten tekevän. Lisäksi toiveita olisi, että kouluissa olisi enemmän psykologeja, kuraattoreita sekä lasten ja nuorten asennekasvatukseen panostettaisiin.

10.2 Vanhempien näkemyksiä intensiivihoidosta

Haastatteluiden aluksi haluttiin saada taustatietoja. Taustatiedot olivat milloin perheet ovat tulleet asiakkaaksi ja millainen ensivaikutelma heillä oli sekä kuinka he näkivät intensiivihoidon hoitajaksot. Haastateltavat olivat tulleet ensimmäistä kertaa Helsingin Diakonissalaitoksen palveluiden piiriin vuosina 2010- 2011. Useat vanhemmista pohtivat jonkin aikaa tarkkaa ajankohtaa milloin olivat tulleet. Moni muisti vuodenajan ja kuukauden, mutta kukaan vastaajista ei kertonut aivan tarkkaa päivämäärää.

”Se oli, oliko elokuu 2011, tai heinäkuu” (H6)

”En mä muista, oisko lapsi ollut 10 vai 11 vuotta, lokakuu se oli... 2010 voi olla ” (H7)

Ensivaikutelma Helsingin Diakonissalaitoksen työstä oli hyvää. Vastaajista moni kertoi, että henkilökunta oli mukavaa ja asiantuntevaa. Vanhemmat kertoivat myös, että heidät oli otettu hyvin vastaan. Vastaajat kertoivat tutustumisestaan intensiivihoidon ja moni muisti hyvinkin tarkasti ensi kohtaamisen.

”Sillä lailla ehkä positiivisempi kuva kuin mitä odotti.” (H2)

”Ihan iha ensivaikutelma kun me käytiin täällä tutustumassa ni tuli hyvä vaikutelma heti ja sen myötä tein varmaan sen ratkasun et tää oli semmonen oikee hoitopaikka mitä ollaan etsitty.” (H3)

”Hyvin otettiin vastaan.” (H4)

Ensivaikutelma paikasta oli kahdelle vastaajista negatiivinen. Siihen vaikuttivat hoitopaikan laitosmaisuus ja tiedonpuute huostaanotosta.

”Kauhee, sillä mehän tultiin silleen ettei meille puhuttu siitä huostaanotosta ja me saatiin vasta siellä kuulla se niinku. Meillä alko tosi kamalasti se.” (H1)

”Musta se oli kolkko paikka, muistan, koska siellä oli huoneessa vaan sänky, pöytä ja verhot ikkunassa.” (H5)

Kaikkien vanhempien näkemykset hoitajaksojen erivaiheista eivät näyttäneet heille kovinkaan vahvasti. Vastaajat näkivät hoitovaiheissa suurimman eron hoidon alussa, kun tapasivat erityistyöntekijöitä ja hoitovaiheen lopussa kotiuttamisvaiheessa.

”Ehkä parhaiten erottu se hoidonpäättämisen- ja kotiutumisvaihe.” (H2)

Vanhemmat nimesivät useita eri kohtia, mitkä olivat olleet hoidossa hyviä kokemuksia. Niitä olivat vanhemmuuden tukeminen terapiassa ja sieltä saadut konkreettiset neuvot. Muutama vanhempi toi esiin myös sen, että lapsi oli kehittynyt osastohoidon vuoksi sosiaalisemmaksi ja kokenut yhteisöllisyyttä. Lisäksi eräs vanhempi kertoi tärkeänä asiana osaston työntekijöiden näkemykset lapsen käyttäytymisestä. Hänen mukaansa oli tärkeää kuulla työntekijöiden näkemyksiä, sillä vanhempana on erilainen suhde lapseen. Näin hän sai uusia näkökulmia pohtia lapsen käytöstä. Tärkeänä koettiin myös se, että aina pystyi soittamaan osastolle, jos kotona sattui olemaan vaikeaa.

”Hyviä kokemuksia.. Joo lapsesta tuli sosiaalisempi, no sehän oli hyvä asia et lapsi oppi kyl sosiaalisuutta siellä.” (H2)

”Et itteki oppi tuntee paremmin millainen lapsi on. Siis monet asiat tiesinkin, mut ne vahvistu sitten, sai useamman ihmisen näkökulman.” (H7)

Tärkeänä asiana ja hyvänä kokemuksena vanhemmat kertoivat lapsen palaamisen takaisin kotiin. Nämä vanhemmat näkivät myös hoidon onnistuneen. Kaikkien vanhempien mielestä lapsen ja vanhemman suhde oli parantunut. Lisäksi muutamien vanhempien mukaan lapsi oli oppinut hillitsemään aggressiivisuuttaan ja lapsi oli rauhoittunut.

”Erityisesti lopputulos. Hoidolla oli ratkaiseva merkitys. Lapsi pystyy toimimaan ihan kuin kuka tahansa.” (H4)

Huonoina kokemuksina vanhemmat nimesivät yksittäisiä asioita. Huonoina kokemuksina vanhemmat toivat esiin henkilökunnan vaihtuvuuden ja erityisesti kesäisin osastolla on paljon sijaisia. Muutama vanhempi mainitsi, että yhteydenpito osaston ja vanhempien välillä ei aina toiminut. Eräs kertoi, että hänellä ja omahoitajalla oli ollut näkemuseroja lapsesta ja toinen haastateltava kertoi ikävänä kokemuksena, ettei hänen soittoonsa oltu osastolla vastattu.

”Satunnaiset kerrat kun mä oon soittanut ja kukaan ei vastaa tai soita takaisin.” (H3)

Hoitoneuvottelut vanhemmat kokivat raskaiksi. Hoitoneuvotteluissa voitiin vanhempien mukaan tehdä useimmat päätökset, mutta useampi vanhempi koki, ettei tilanne välttämättä muuttunut neuvottelun jälkeen. Lisäksi hoitoneuvotteluiden ikävänä näkemyksenä oli usean vanhemman mielestä se, ettei heidän mielipidettään kovinkaan paljoa kyselty.

”Vaikee sanoa, kovinkaan monessa asiassa eri linjalla, mul ei ollut tavallaan tarvetta vaatia mitä en ois muuten saanut. Mut, jos ois ollut sellaista tarvetta ni, mikä mun vaikutusmahdollisuus ois ollut, en tiedä.” (H4)

Noin puolet haastateltavista koki, että saivat oman äänensä kuuluviin. Toinen puoli koki, ettei heillä ollut neuvotteluissa kovinkaan suurta päätösvaltaa. Tähän vaikutti suurelta osalta huostaanotto ja sosiaalityöntekijöiden näkemys asiasta.

”Joo, kyllä niissä sai puhua ihan just niin suoraan kun ite halus.” (H2)

”Varmaan on ollut sitäkin, et en oo saanut omaa. Tai mä oon tyytynyt mitä ne sanoo. Ni en oo varmaankaan kuitenkaan uskaltanut.” (H3)

10.3 Vanhempien näkemyksiä osastohoidosta

Osastotyön kohdalla tiedusteltiin millaista tukea vanhemmat olivat saaneet osastolta ja kokivatko he kasvattajakumppanuuden toteutuneen. Lisäksi haluttiin saada vanhemmilta tietoa omahoitajuuden merkitystä hoidossa sekä kuinka he olivat nähneet erityistyöntekijöiden roolin hoidon aikana.

Osallistuvassa havainnoinnissa tuli esiin se, että vanhemmat kääntyivät osastolla pääsääntöisesti lapsen omahoitajan puoleen kysellessään kuulumisia tai halutessaan keskustella lapseen liittyviä asioita. Haastatteluissa vanhemmat kertoivat, että tuen saanti osastolta oli vastaajien mielestä pitkälti keskusteluapua. Yhteistyön vanhemmat kuvasivat osaston kanssa toteutuneen, kun olivat oppineet tuntemaan henkilökuntaa. Vuorovaikutus osaston ja vanhempien välillä nähtiin tärkeänä osana hoitoa.

”hmm.. Paljon jutteluapua, mitä oonkin kaivannutkin.” (H3)

Vanhemmuuden menettämistä haastateltavat eivät olleet kokeneet, mutta muutama toi esiin oman päätösvalan ja vanhemmuuden oikeuksien kapeutuneen lapsen huostaanoton aikana.

”No, ei mulle semmosta tunnetta, et mä vanhemmuuden menetän, mut et ymmärsin et tilapäisesti mun rooli ei oo niin ku se, miten sen nyt sanois, siinä on enempi ihmisiä tavallaan sekaantunut. Sehän oli se ideakin siinä.” (H2)

”Ei, koska minä tiesin sen tulevan parempi, tuo tämä lapsi vanhempi suhde.”(H6)

”En, siis loppujen lopuks meiltähän kysyttiin kaikesta, mitä mieltä ollaan ja halutaan.” (H7)

Omahoitajuuden vanhemmat näkivät hoidossa tärkeänä asiana. Heille omahoitaja oli yhteishenkilö ja lapselle tärkeä henkilö osastolla. Useat vanhemmat kertoivat, että omahoitajista on ollut heille keskusteluapua, sekä hän oli selvillä lapsen asioista. Monet vanhemmat kuvasivat omahoitajan ensimmäisenä mukavaksi aikuiseksi. Tämä näkyi myös osallistuvassa havainnoinnissa. Vanhemmat keskustelivat lasten omahoitajien kanssa luontevammin kuin heille vieraiden hoitajien. Vanhempaintapaamisissa oli pääsääntöisesti mukana myös lapsen omahoitaja.

”Pojalla kävi hyvä tuuri, et oli hyvät omahoitajat. Et ensimmäisen menetys oli vaikee, mut ihan hyvät ne oli.” (H1)

”Omahoitajista on ollut keskusteluapua ja lapsellehan ne on ollut ihan huikeet.”(H3)

Usea kertoi kuitenkin, että omahoitajan vaihtuminen oli ollut sekä heille että lapselle ikävä kokemus. Omahoitajien vaihtuminen oli tehnyt yhteydenpidosta haasteellisempaa. Yksi vanhempi koki, ettei lapsella ja uudella omahoitajalla kehittynyt tarpeeksi hyvää yhteyttä.

”Tosi huonoks, koska just lapsella muuttu omahoitaja niin monta kertaa. Siis lapsellahan kävi niin et sillä oli varmaan viis omahoitajaa.” (H5)

Vanhempaintapaamisista muutama haastateltava toi esiin sen, että esimies oli jämpä ja hänen vastuullaan oli tuoda esiin ikäviä asioita. Kuitenkaan kovin moni vanhemmista ei kokenut tehneensä esimiehen kanssa kovinkaan paljoa yhteistyötä. Haastatteluiden aikana kaksi vanhempaa sivutti aihetta, että vanhempaintapaamiset olisi voitu pitää kotona. Heidän mukaansa osasto ei ollut kovinkaan luonnollinen paikka tapaamisille. Lisäksi haastateltavista neljä toi esiin osastohoidon pituuden. He olisivat toivoneet, että lapsen hoitoaika olisi voinut olla lyhyempi. Osallistuvassa havainnoinnissa tuli esiin myös, että vanhempaintapaamiset olivat toisi-

naan kankeita ja melko virallisia. Havainnoin muutamaa vanhempaintapaamista ja niissä käytiin yleensä läpi lapsen ja perheen kuulumisia.

Vanhempien oli haasteellista kuvata erityistyöntekijöiden mukana oloa hoidossa. Usea näki perheterapeutit läheisiksi, mutta lääkärin, psykologin ja toimintaterapeutin kanssa oltiin vähemmän tekemisissä. Muutama vanhempi muisti, että tuloneuvotteluissa oli ollut paljon ihmisiä ja psykologin tehneen alkuhaastattelun. Eräs vanhempi oli tavannut myös osaston lääkäriä lapsen lääkityksen merkeissä, mutta olisi ehkä toivonut enemmän tapaamisia tai keskustelutuokioita lääkärin kanssa.

”Mmm... heidän kanssaan mä olin aika vähän tekemisissä.” (H4)

” Oon tavannut kyllä, psykologin haastattelu joo oli, alkuvaiheessa varmaan haastatteli, niitä tapaamisia oli muutaman kerran.” (H3)

” Lääkäristä mulla on hyvin vähän kokemuksia.” (H7)

10.4 Perheterapia vanhempien kokemana

Perheterapian vanhemmat olivat nähneet toimivana. Vanhemmat kuvasivat perheterapian luontevana paikkana puhua asioistaan. Vanhemmat kertoivat myös, että lapsen ja terapeutin välille oli muodostunut luottavainen suhde. Erityisesti kiitosta vanhemmat antoivat perheterapeuteille konkreettisista neuvoista arkeen. Lisäksi vanhempien ja terapeutin välinen vastavuoroisuus nähtiin hyvänä ja luottamusta herättävänä asiana. Muutama vanhempi kertoi, että terapeutti, kun kertoi itsestään, niin se loi lämpöä ja uskallusta myös kertoa omista asioistaan avoimemmin.

”Perheterapeuteista X & X mun täytyy todeta, et ne teki ihan mielettömän hienoo työtä.” (H7)

Muutamit haastateltavat kokivat perheterapiassa jopa turhana vanhempien yhteiset tapaamiset silloin, jos he olivat eronneet tai vanhempien keskinäiset välit olivat tulehtuneet. Tällöin yhteiset tapaamiset koettiin väkinäisiksi. Lisäksi vanhemmat toivoivat, että enemmän keskusteltaisi perheterapiassa sen hetkisestä elämästä ja tulevaisuudesta. Vanhemmat totesivat, että luottamuksen rakentumisen jälkeen olisi helpompi puhua esimerkiksi lapsuudesta tai aroista asioista elämässä. Muutama haastateltava näki perheterapian hoidossa rasisitteena.

”Ihan hirveenä rasitteena, koska me ollaan pojan kanssa käyty ne, koska sen koko elämä on ollut käytännössä pelkkää terapiaa, en mä jaksanut enää yhtään.” (H1)

10.5 Vanhempien kokema hyöty intensiivihoidosta

Vanhemmat kuvasivat saamiensa hyötyjä sekä lapsensa että itsensä kannalta. Suurimmaksi hyödyksi vanhemmat kuvasivat kommunikoinnin paranemisen. He kuvasivat myös saaneensa apukeinoja kuinka toimia lapsen kanssa eri tilanteissa ja erityisesti konkreettiset neuvot olivat tärkeitä. Eräs vanhempi kertoi, että lapsi oli kyennyt käymään traumaansa läpi hoidon aikana omahoitajan kanssa.

”Ilman osastoa ja näitä kaikkee, me oltais ihan hukassa edelleen.”(H3)

”Joo, mä voin puhua vähän parempi hänen kanssaan.”(H6)

”Ehkä lapsi rupes kertoo enemmän. (H5)

Vanhemmat kertoivat myös, että lapsi oli edistynyt sosiaalisessa kanssakäymisessä, koulunkäynnin sujuminen ja lapsi kykenee nykyään rauhoittumaan paremmin.

”Lapsi kykenee rauhoittumaan paremmin.” (H1)

”Lapsi oli aivan toimintakyvytön. Mulla ei ollut mitään keinoja auttaa lasta ja hoidon jälkeen hänellä ei ole mitään rajoituksia.” (H4)

10.6 Hoidon jälkeen tapahtuneet muutokset perheissä

Vanhemmat kuvasivat hoidon jälkeen tapahtuneita muutoksia perheen kokonaistilanteen kannalta sekä perheen vuorovaikutuksessa tapahtuneina muutoksia. Suurimpana muutoksena vanhemmat kertoivat lapsen ja vanhemman vuorovaikutuksen parantuneen. Vanhempien mukaan lapsien sosiaalisuus lisääntyi.

”Se muuttu siinä mielessä, et selkiinty se asia tuonne viranomaispuolelle, et mikä x:n paikka on asua. Ei tarvinnut varsinaisesti riitelee asiasta. Se oli se isoin muutos se sit siltä puolelta.” (H2)

”Tosi paljon muutosta. Oon saanut ite niitä keinoja miten toimia lasten kaa, kunnioitusta äitinä.” (H3)

Ehkä meidän perhetilanne kuiteski rauhoittu, koska lapsi oli se jonka ehdoilla elettiin koko ajan. Nyt me ei enää eletä tän lapsen ehdoilla, vaan jokainen voi elää rauhassa.”(H5)

10.7 Kehittämisehdotukset

Vanhemmilta tiedusteltiin miten intensiivihoidon tulisi kehittää perheiden kanssa tehtävää työtä. Kehittämisasiheita tuli useita erilaisia. Kolme vastaajista toi esiin vanhempien mielipiteiden vahvemman kuuntelemisen. Vanhemmat toivoivat, että heidän mielipiteitään kuunneltaisiin erityisesti neuvotteluissa ja päätöksiä tehdessä. Eräs vanhempi olisi toivonut osastolta enemmän myös keskusteluapua vanhempaintapaamisten lisäksi. Toiveina oli myös, että yhteydenpito vanhemman ja sijaishuoltopaikan välillä paranisi.

“ Yhteydenpito on ainakin kyllä. Joo ja niissä neuvotteluissa vanhempien kuuleminen.” (H5)

Osastotyöhön kehittämisehdotuksia tuli sekä hoitoon että osaston yleisilmeeseen. Muutama vanhempi olisi toivonut, että osasto olisi ollut kodinomaisempi. Toiveena oli myös, että lapsilta ja nuorilta olisi vaadittu enemmän kodinomaisten askareiden tekemistä ja ikätasoista vastuuta. Kehittämisasiheena oli myös se, että osastolla olevat lapset olisivat ikähaitariltaan saman ikäisiä ja osastolla olisi enemmän aktiviteetteja nuorille. Eräs vanhempi olisi toivonut, ettei osastolla olisi herkuteltu niin usein.

“Ei saisi olla niin laitomainen vaan pitäisi olla enemmän kodinomainen ja lapsilta pitäisi pystyä vaatimaan enemmän sellaisia normaaleja kodinaskareita.” (H1)

Intensiivihoidon hoitomalliin muutama vanhempi toivoi lisää joustoa ja enemmän yksilöllisempää hoitoa. Tärkeänä koettiin myös lapsen omahoitajan pysyvyys eli ei suurta vaihtuvuutta ja omahoitajan kontaktin luominen lapseen.

”Se hoidon tavoite oli se et omahoitaja luo semmosen aika siteen ja kontaktin siihen lapseen. Ni tottakai se oli X:lle rankka paikka, ku se sitten vaihtukin ja sitten se realiteetti, et ne on vaan töissä, ni se kuitenkin ehkä valkeni siinä x:lle sitten.” (H2)

Ainoat kehittämissuositukset perheterapiaa tulivat koskien sisarusterapiaa ja eronneiden vanhempien yhteisiä perheterapia tapaamisia kohtaan. Eräs vanhempi olisi toivonut saavansa enemmän tietoa sisarusterapiasta tai pääsevänsä siihen osallistumaan jollain tavoin. Muutama vanhempi näki hyvin haastavana olla samassa tilassa ex-puolison kanssa.

”On yritetty ja nähty, ei onnistu!” (H3)

11 Tulosten tarkastelu

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää lastensuojelulaitokseen sijoitettujen lasten vanhempien näkemyksiä intensiivihoidosta ja perheiden kanssa tehtävästä työstä.

Opinnäytetyön aloittamisesta asti oli tärkeää, että vanhempien ääni saataisiin kuuluviin.

Opinnäytetyö on laadullinen, koska haluttiin tutkia vanhempien omia näkemyksiä ja kokemuksia perheiden kanssa tehtävästä työstä. Tarkoituksena oli antaa intensiivihoidon osallistuneille vanhemmille mahdollisuus omien näkemysten kertomiseen ja niiden jakamiseen. Tässä opinnäytetyössä haastateltiin yhteensä seitsemää vanhempaa, joiden lapsi on käynyt intensiivihoidon. Osallistujat ovat kahdesta eri intensiivihoidon yksiköstä.

Tutkimustulokset ovat tuotettu kooltaan pienestä aineistosta, joten niiden yleistettävyydessä tulee olla varovainen. Kuitenkin tutkimuksen tuloksissa ilmenee samankaltaisuuksia kuin aiemmissa tutkimuksissa.

Haastateltavien vanhempien kokemukset lapsen huostaanottoon ja intensiivihoidon liittyen olivat monipuolisia ja moninaisia. Kyse on kuitenkin vanhempien yksilöllisistä kokemuksista, joten tulee huomioon ottaa se, että vastauksissa on eroavaisuutta. Tuloksissa on nähtävissä myös selkeää yhdenmukaisuutta vanhempien näkemyksissä. Olen todella ylpeä vanhemmista, jotka ovat rohkeasti osallistuneet mukaan tutkimukseen ja näin omalta osaltaan kehittämään intensiivihoidon palveluita. Toisin sanoen minkä tahansa palvelun parantamiselle ja kehittämiselle on ensiarvoisen tärkeää saada tietää mitä mieltä asiakas on ollut saamastaan palvelusta.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset olivat: Miten perheet ovat hyötäneet intensiivihoidosta?, millaisia muutoksia perheissä on tapahtunut intensiivihoidon seurauksena? ja miten intensiivihoidoa tulisi kehittää vanhempien näkökulmasta? Näihin haastateltavat vastasivat ja antoivat intensiivihoidon myös kehittämisideoita.

Vanhemmat kertoivat saaneensa intensiivihoidosta apua sekä itsellensä että lapselleen. Vastaajien mukaan eniten hyötyä he olivat saaneet vuorovaikutukseen lapsen ja vanhemman vä-

lille. He kuvasivat myös saaneensa apukeinoja kuinka toimia lapsen kanssa eri tilanteissa ja erityisesti konkreettiset neuvot olivat tärkeitä. Konkreettisia neuvoja vanhemmat olivat saaneet niin osastolta kuin perheterapiastakin. Vanhemmat näkivät myös, että lapsi oli edistynyt sosiaalisessa kanssakäymisessä, koulunkäynti sujui paremmin ja lapsi kykenee nykyään rauhoittumaan paremmin. Haastatteluissa tuli esiin myös se että, vanhemmat kokivat hoidon tuoksellisempana silloin kun lapsi oli palannut intensiivihoidon jälkeen takaisin kotiin. Vanhemmat kuvasivat tällöin hoitoa onnistuneeksi.

Hurtig (2003) toteaa tutkimuksessaan samaa kuin haastateltavat vanhemmat. Parhaimmillaan työntekijä synnyttää vanhemmassa tietoisuuden omasta ja lapsen avun tarpeesta, halun ja sitoutumisen muutostyöhön. Lasten hyvinvointi kietoutuu monin tavoin hänelle läheisiin ihmisiin. Vanhempien saaman avun nähdään aiheuttavan muutoksia perheiden yhteiseen arkeen ja sen kautta tihkuvan lapseen. Hän toteaa tutkimuksessaan myös, että usein perheen, vanhempien tai lasten pulmat ovat lastensuojelutyön käynnistäjiä, työn painopiste voi hoidon kulussa kuitenkin vaihdella. Vanhemman ja lapsen välisen suhteen luonne sekä siihen vaikuttaminen on yksi niistä suhteista, joihin lastensuojelutyön yhteydessä kiinnitetään huomiota ja johon toivotaan muutosta.

Sijaishuoltoon siirtyminen on kaikille perheenjäsenille iso muutos. Yhteistyö vanhempien ja sijaishuoltopaikan työntekijöiden välillä on erittäin tärkeää lapsen kuntoutumisen näkökulmasta. Lapselle ja nuorelle on tärkeää, että vanhemmat ja lasta hoitava hoitotaho toimivat yhdessä ja lapsen parhaaksi. Lapsen lojaalisuus omaa vanhempaansa kohtaan on vahva ja se voi omalta osaltaan estää lapsen asettumista sijaishuoltopaikkaan. Erityisesti sijoituksen alku on usein lapselle hämmentävää aikaa, oli huostaanoton syy mikä tahansa. Omista vanhemmista erossa oleminen voi olla raskasta ja vielä vaikeamman asiasta tekee, jos vanhempi osoittaa tyytymättömyyttä huostaanottoa kohtaan. Kun lapsi tai nuori näkee vanhemman hyväksyneen sijaishuoltopaikan yhteistyön myötä, saa lapsi niin sanotusti luvan asettua hoitopaikkaan.

Haastatellessani vanhempia huomasin kuinka monelle vanhemmalle huostaanotto toi mukanaan lasta koskevissa päätöksissä ulkopuolisuuden tunteen. Huostaanotto on vaativa lastensuojelun toimenpide, joka edellyttää ammatillista vastuuta ja lapsen hyvästä elämästä ja vanhempien tukemisesta sen yhteydessä. Opinnäytetyössäni tuli ilmi, että haastateltavat vanhemmat kokivat, ettei heillä ollut neuvotteluissa kovinkaan suurta päätösvaltaa, vaikka saivatkin äänensä kuuluviin. Tähän vaikutti suurelta osalta huostaanotto ja sosiaalityöntekijän näkemykset. Laakson (2009) tutkimuksessakin neuvottelut liittyivät oleellisesti lastenkodissa tehtävään työhön. Neuvotteluiden tarkoituksena oli keskustella lapsen ja vanhemman tilanteesta, yhteistyöstä lastenkodin ja vanhempien välillä ja kuulla lasta. Sosiaalityöntekijän läsnäolo teki neuvotteluista virallisemmän.

Pitkänen (2011) tuo esiin tutkimuksessaan esiin myös, että vanhemmat olivat tuoneet tärkeänä kehittämisehdotuksena, että olisi oma työntekijä, joka auttaisi ja olisi kiinnostunut vanhemman asioista. Vanhemmille oli tärkeää, että huoltajina he saivat mahdollisuuden vaikuttaa eräisiin lasta koskeviin ratkaisuihin. Rinnakkaisessa vanhemmuudessa tärkeänä asiana korostui toimiva yhteistyö vanhemman ja sijaishuoltopaikan välillä.

Tutkimustulokset paitsi vahvistivat omia käsityksiäni kehittämiskohteista, myös yllättivät minut positiivisesti. Kehittämisehdotuksia vanhemmat näkivät intensiivihoidossa vanhempien mielipiteiden vahvemman kuuntelemisen. Vanhemmat toivoivat, että heidän mielipiteitään kuunneltaisiin erityisesti neuvotteluissa ja päätöksiä tehdessä. Eräs vanhempi olisi toivonut osastolta enemmän myös keskusteluapua vanhempaintapaamisten lisäksi. Toiveina oli myös, että yhteydenpito vanhemman ja sijaishuoltopaikan välillä paranisi. Lisäksi muutama vanhempi toivoi lisää joustoa ja enemmän yksilöllisempää hoitoa. Tärkeänä koettiin myös lapsen omahoitajan pysyvyys eli ei suurta työntekijöiden vaihtuvuutta. Saman suuntaisia näkemyksiä tuli esiin myös Voikukkahankkeen väliraportissa ja nuorten näkemyksissä.

Voikukkahankkeen 2013 väliraportin aineistosta tärkeiksi asioiksi nousi esiin kuulluksi tulemisen tarve niin lapsilla kuin vanhemmilla ja avoimen vuorovaikutuksen merkitys. Lisäksi vanhemmat kokivat osallisuuden merkityksen päätösten teossa tärkeäksi, mikä ei kaikilla ollut toteutunut. Selvityksessä haasteena nousi esiin myös työntekijöiden vaihtuvuus ja työn kuormittuneisuus. Lasten ja nuorten kokemuksia ja vaikutuksia hoidosta tutkineet Elina Ekholm (2013) ja Maarit Kumar (2010) toivat esiin samansuuntaisia näkemyksiä. Tutkimuksissa omahoitajat näyttäytyivät tärkeinä ja osastoilla syntyneet kaverisuhteet olivat tuoneet elämään iloa ja vertaisuutta. Nuoret olivat kuitenkin pohtineet laitoshoidon sääntöjen ja rajoitusten oikeudenmukaisuutta ja tarpeellisuutta. Ikävinä kokemuksina nuoret toivat aikuisten vaihtuvuuden ja toimintatapojen erilaisuuden sekä laitospäivästä kontrollin.

Opinnäytetyössäni tuli myös esiin, että vertaistuki on suuri voimavara vanhemmalle. Varsinkin silloin, jos hänellä on vaikeuksia käsitellä huostaanottoon liittyviä tunteitaan. Eräs vanhempi korosti vertaistuen tärkeyttä. Hänen mukaansa oli hyvä jakaa kokemuksiaan sellaisten vanhempien kanssa, jotka ovat käyneet samoja asioita ja tunteita läpi tai ovat edelleen niiden käsittelyvaiheessa. Ymmärretyksi tuleminen auttaa vanhempaa huostaanottotilanteen käsittelyssä. Myös lasten omien sosiaalisten verkostojen merkitys lisääntyy iän karttuessa. Vertaisryhmässä lapset ja nuoret oppivat myös sosiaalisia taitoja, mikä kehittää itsetuntemusta ja itsetuntoa. Nuorten osallistuminen heille merkityksellisiin toimintoihin tukee nuoruusiän kehitystehtävien toteutumista ja on siten tärkeä osa nuorten elämää.

12 Eettisyys ja luotettavuus

12.1 Opinnäytetyön eettisyys

Tutkimuksen toteuttamisessa tulee ottaa siis huomioon eettiset kysymykset. Jo itse opinnäytetyön aiheen valintakin on ollut eettinen ratkaisu. Äänen halusin antaa sijoitettujen lasten vanhemmille, joiden kuulemiseen tulee mielestäni kiinnittää enemmän huomiota. Vanhempien kokemusten esiin tuominen on siis myös eettinen valinta. Tiesin, että lähdän käsittelemään aihetta, joka vaatii hienovaraisuutta ja paljon eettistä pohdintaa.

Opinnäytetyössä toteutetaan hyvää tieteellistä käytäntöä. Sillä tarkoitetaan, että tutkija noudattaa eettisesti kestäviä tiedonhankintamenetelmiä ja tutkimusmenetelmiä. Tutkimusetiikalla tarkoitetaan yleisesti sovittuja sääntöjä suhteessa kollegoihin, tutkimuskoh- teeseen, rahoittajiin, toimeksiantajiin ja suureen yleisöön. (Vilka 2005, 30)

Laadunhallinta muodostuu tutkimuksen teknisen osaamisen hallitsemisesta ja ammattietiikasta. Tutkimuksessa noudatan huolellisuutta, tarkkuutta ja rehellisyyttä. Lisäksi opinnäytetyötä tehdessäni käytin tutkimuksen ohjeistuksen mukaisia ja eettisesti määriteltyjä tiedonhankinta-, tutkimus-, ja arviointimenetelmiä. (Mäkinen 2006, 172)

Liitin Helsingin kaupungin sekä Eettisen toimikunnan tutkimuslupapyyntöön jo saatekirjeen asiakkaille. Saatekirjeessä noudatin Kuulan (2011, 102) sekä Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2012) ohjeita siitä, kuinka tutkittavia informoidaan riittävän kattavasti. Kerron saatekirjeessä kuka olen ja mikä on opinnäytetyön tarkoitus. Kirjeestä ilmenee myös kyselyyn osallistumisen vapaaehtoisuuden, aineistonkeruun toteutustavan, tietojen suojaamisen, aineiston käsittely sekä opinnäytetyön tarkoitus.

Laadullisessa tutkimuksessa korostuu tutkijan ja tutkittavan suhde, jolloin yksilön kunnioittaminen ja luottamuksellisuus edellyttävät erityistä pohdintaa. Tutkimukseen osallistuville annoin tietoja tutkimuksesta ja sen tarkoituksesta, jolloin hän sai itse päättää osallistumisestaan tutkimukseen ja siitä, mitä halusi kertoa tai olla kertomatta.

Tutkimuksen eettisyyttä tukee myös se, että jokainen tutkimukseen osallistuva tuli haastatteluun vapaaehtoisesti. Haastateltavia informoin kaikista tärkeistä tutkimukseen liittyvistä asioista ja varmistin, että he olivat kykeneviä ymmärtämään ne. Tutkimuksessa taataan myös haastateltavien anonyymisyys. (Hirsjärvi Remes & Sajavaara 2000, 26 - 27.) Tämän vuoksi tultiin tutkimustuloksia auki kirjoittaessa muuttamaan suorissa lainauksissa esiintyneet erisnimet. Tutkimuksessa ei tule myöskään esiin onko haastateltava vanhempi äiti vai isä. Olen halunnut jättää sukupuolen kertomisen pois myös eettisistä syistä.

Pyrin eettisyyteen myös pyytämällä suostumuksen haastateltavilta itseltään tutkimusluvan lisäksi. Aiheen eettiseen pohdintaan kuuluu selkeyttää kenen ehdoilla tutkimusaihe on valittu ja miksi tutkimukseen ryhdytään. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 129) Aineiston keruun toteuttaminen eettisesti on yksi tutkimukseni merkittävin ja aikaa vievin osuus.

Tutkijalta vaaditaan haastattelutilanteissa myös objektiivista ja neutraalia suhtautumistapaa. Haastattelutilanteessa olin selkeästi tutkijan roolissa ja haastateltavat suhtautuivat tilanteeseen samalla tavalla. Mielestäni haastattelun tekeminen on henkilökohtainen vuorovaikutustilanne, jossa tulee edetä haastateltavan ehdoilla.

Opinnäytetyön eettisyys näkyi myös kerätyn aineiston asianmukaisena säilyttämisenä ja hävittämisenä. Säilytän aineiston vain itselläni ja poistan haastattelut heti litteroinnin jälkeen. Opinnäytetyöni valmistuttua tutkimustulokset julkistetaan ja tutkimukseen osallistuville henkilöille ja tahoille kerrotaan tutkimuksen tuloksista. Tulosten raportoinnin yhteydessä jätin tietoisesti pois haastattelukohtia, jotka saattaisivat johtaa tunnistettavuuteen.

12.2 Opinnäytetyön luotettavuus

Luotettavuuden ja eettisyyden arvioinnissa on kysymyksessä koko opinnäytetyöprosessi. Laadullisessa tutkimuksessa on selvää tutkijan roolin subjektiivisuus ja luotettavuuden arviointi kohdistuu tutkijaan (Eskola & Suoranta 1998, 211). Opinnäytetyössä luotettavuus kohdistuu tutkimusmenetelmiin, tutkimusprosessiin ja tutkimustuloksiin. Kehittämistoiminnassa luotettavuus tarkoittaa ennen kaikkea käyttökelpoisuutta. Kehittämistulosten kannalta käyttökelpoisuus tarkoittaa kehittämissuhteissa syntyneiden tutkimustulosten hyödynnettävyyttä. (Toikko & Rantanen 2009, 121-125)

Tutkimuksen luotettavuutta tarkastellaan siis arvioimalla sen validiteettia, reliabiliteettia ja usein myös pysyvyyttä eli konsistenssia. Arviointitutkimuksessa korostuu merkittävästi kysymys tutkimuksen validiteetista eli luotettavuudesta, pätevydestä. Arviointitutkimuksessa tulee huomio kiinnittää myös arvioinnin uskottavuuteen, vakuuttavuuteen, hyödynnettävyyteen ja vaikuttavuuteen. (Anttila 2007, 145-147.)

Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa voidaan käyttää monia erilaisia mittaustapoja. Validiudella tarkoitetaan tutkimuksen kykyä mitata sitä, mitä on tarkoituskin. Olen valinnut haastattelumenetelmäksi teemahaastattelun, jolla saan mielestäni parhaiten tietoa vanhempien kokemuksista. Luotettavuutta tukee myös osallistuva havainnointi, jota toteutin

osastotyössä. Tärkeänä tutkimuksen luotettavuutta määrittävänä tekijänä on tutkimuksen reliabelius eli tulosten toimivuus. Luotettavuutta voidaan arvioida myös laadullisessa tutkimuksessa vakuuttavuuden käsitteellä. Tutkijan tulee työssään esittää aineistonsa ja siihen perustuvat perustelut mahdollisimman avoimesti, jotta voi vakuuttaa lukijat tutkimuksen pätevydestä. (Toikko & Rantanen 2009, 122-123)

Opinnäytetyössäni laatua seurattiin säännöllisten ohjauskeskusteluiden ja työpaikan mentorin ohjauksen avulla. Opinnoissani oli myös säännölliset opinnäytetyön ohjaustunnit. Opinnäytetyötäni seurattiin työpaikallani yksikön esimiehen ja työpaikan mentorin taholta. Itselläni on säännölliset tapaamiset heidän kanssa. Lisäksi opettajani ja opinnot tukivat opinnäytetyön valmistumista.

Itse tutkimusraporttia voidaan pitää tärkeänä tutkimuksen luotettavuuden osa-alueena. Prosessin kuvaus tekee tutkimuksessa tapahtuneen suuntautumisen että tutkimuksen teoreettiset ja aineiston analysointia koskevat päätökset ymmärrettäviksi. Toisin sanoen prosessikuvaus on uskottavuuden kannalta keskeistä. (Aaltola & Valli 2001, 81)

Opinnäytetyöni luotettavuutta ja vakuuttavuutta tarkastelen arvioivalla työasenteella. Laadullisessa tutkimuksessa arviointi on kokonaisvaltaista kriittistä tarkastelua. Opinnäytetyöni arviointiin liittyy reflektion käsite. Reflektiolla tarkoitan oman toimintani kriittistä arviointia. Reflektiota toteutan koko opinnäytetyöni tekemisen ajan. Tämän vuoksi pidin omaa päiväkirjaa, jossa pohdin omia tuntemuksia ja tekemisiäni. Pohdin myös niitä tekijöitä, jotka ovat vaikuttaneet tutkimuksen kulkuun ja erityisesti tuloksiin. Opinnäytetyöni luotettavuutta arvioin suhteuttamalla tutkimustulokset tekemiini tutkimusongelmiini.

Tutkimusluvan myöntämisen jälkeen, minun tuli pyytää lupa myös tutkimukseen osallistuvilta henkilöiltä. Haastateltavien itsemääräämisoikeuttaan kunnioitetaan sillä, että heille annetaan mahdollisuus päättää, haluavatko he osallistua tutkimukseen. Jotta itsemääräämisoikeus toteutuisi, tutkittavien tuli saada riittävästi tietoa tutkimuksesta. Tutkittaville täytyi kertoa perustiedot tutkimuksesta, sen toteuttajista ja kerättävien tietojen käyttötarkoituksesta sekä, mitä osallistuminen tutkimukseen konkreettisesti hänen kohdallaan tarkoittaa. (Kuula 2006, 61-62.) Kerroin haastateltaville kirjeitse, puhelimitse sekä ennen haastattelun alkua, mikä on haastattelun tarkoitus ja mitä se haastateltavien kohdalla konkreettisesti merkitsee. Aloitin haastattelujen tekemisen lokakuussa ja viimeisen haastattelun tein joulukuussa 2014. Haastattelut ovat kestäneet noin 20 minuutista reiluun tuntiin.

Haastattelijan rooliin sopeutumista pyrin parantamaan myös kokeilemalla haastattelutilannetta käytännössä. Tein esihaastattelun työtoverilleni 1.10.2014. Haastattelu oli itselleni todella tärkeä, sillä näin sain kokemusta haastattelusta. Tämän haastattelun avulla sain tuntumaa

kysymysten asettelusta ja huomasin tarvitsevani apukysymyksiä. Lisäkysymyksillä, kuten millainen, miten ja kuvaile sain haastateltavia sanoittamaan omia kokemuksiaan esiintuloa paremmin. Esihaastattelu kesti noin 40 minuuttia, joten tämä myös auttoi kertomaan vanhemmille haastattelun mahdollisen kestoajan.

Opinnäytetyössäni pyysin haastateltavilta kirjallisen luvan haastattelujen nauhoittamiseen. Osallistujat saivat keskeyttää haastattelun missä vaiheessa tahansa. Lisäksi tärkeänä pidin, että haastattelut ovat ehdottoman luottamuksellisia ja kenenkään henkilöllisyys ei tule tunnistettavaksi opinnäytetyössäni. Tutkimuksen tulokset eivät ole yleistettävissä sijoitettujen lasten vanhempien kokemuksiin, vaan opinnäytetyöni antaa kuvauksen siitä millaisia kokemuksia näillä vanhemmilla on intensiivihoidosta. Luotettavuutta työssäni tarkastelen vertaamalla vastauksia vastaaviin hankkeisiin ja tutkimuksiin.

Opinnäytetyön tekijänä olen myös työskennellyt tutkimuskohteen organisaatiossa, joten itselleni oli tuttua tutkittava ilmiö. Tämä on helpottanut luottamuksellisen suhteen luomista haastateltaviin ja yhteinen kieli on löytynyt helposti. Itselleni oli helppo ymmärtää, mistä haastateltavat puhuivat. Tutkimusaineisto on laaja, mutta aihealueen tunteminen auttoi varmastikin aineiston analysointivaihetta. Nauhoittamalla ja litteroimalla kaikki haastattelut varmistin myös tuloksien luotettavuuden ja vältin omien väärin analyysien ja tulkintojen teon tässä vaiheessa työprosessia.

Aineistonkeruuta, tutkijan suhdetta tutkimuksen osallistujiin, tutkimuksen kestoja sekä aineiston analyysia ja tutkimuksen raportointia voidaan pohtia luotettavuuden kannalta. Aineiston analyysissa tulee huomioida se, miten tuloksiin ja johtopäätöksiin on tultu. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 140-141.) Aineiston analyysin teen kaikkien haastattelujen jälkeen. Analyysiä pidän luotettavana, sillä noudatin teemoittelua ja keskityin vain tutkimuksen kannalta oleelliseen tietoon. Toivon, että saadut tulokset vaikuttaisivat työn toteuttamiseen käytännössä. Tarkoitukseni oli käyttää tutkimustuloksissa suoria lainauksia, joten uskon sen lisäävän myös aineiston luotettavuutta. (Eskola & Suoranta 2000, 219.)

13 Johtopäätökset ja kehittämisehdotukset

Vanhemmat tietävät pääsääntöisesti parhaiten, mitä heidän lapsensa tarvitsevat ja haluavat. Vanhemman näkemyksiä tulisi kuunnella, sillä vanhemmilla on tärkeää tietoa omasta lapsestaan ja vanhemmuudestaan. Kuunteleminen tuo vanhemmalle myös kokemuksen siitä, että hän on vanhempi, vaikka lapsi olisikin huostassa. Lasten ja vanhempien kokemukset ovat erilaisia, riippuen muun muassa asiakuuteen johtaneista syistä, mutta mielestäni kaikilla tulisi olla mahdollisuus saada tukea ja apua sitä halutessaan. Uuden lastensuojelulain mukaan lapsen vanhempaa tulisi tukea huostaanoton aikana sillä vanhemman hyvinvointi vaikuttaa oleellisesti myös lapsen hyvinvointiin.

Lapsen huostaanoton jälkeen vanhempien hartain toive on, että lapsi kotiutettaisiin mahdollisimman nopeasti. Lastensuojelun sosiaalityö joutuu jatkuvasti arvioimaan mikä on riittävän hyvää vanhemmuutta. Asiakastyössä hoitotahot asettavat usein omat tavoitteensa ja asiakkaat omansa. Tavoitteet voivat olla erilaisia tai kaukana toisistaan, jonka vuoksi tavoitteet eivät kohtaa. Tästä voi olla seurauksena pettymyksiä puolin ja toisin. Opinnäytetyötä tehdessäni pohdin kuinka tärkeää on, että työntekijät näkevät asiakkaiden elämässä pienetkin edistysaskeleet tai perheiden elämässä tapahtuneita positiivisia muutoksia.

Tutkimustenkin mukaan sijoitettujen lasten tulevaisuuden kannalta olennaisia ovat hänen ja vanhempien välisissä suhteissa tapahtuvat muutokset. Lastensuojelussa vanhempien kanssa tehtävässä työssä painopiste on lapsessa ja lapsen kokemuksissa sekä niiden merkityksen tarkastelussa. Vanhempien kanssa tehtävällä työllä on parhaimmat onnistumisen mahdollisuudet silloin, kun vanhempi saa samanaikaisesti apua myös itsellensä. Helsingin Diakonissalaitoksen Intensiivihoidossa tehtävä perhetyö on muun muassa yhteydenpidon mahdollistamista, keskusteluavun antamista, valmiuksien parantamista ja tukemista arjen toimintoihin, kasvatustehtävässä tukemista, vanhemmuuden arviointia sekä yhteistyön tekemistä verkoston kanssa. Perhetyötä tehdään yhdessä lapsen ja vanhempien kanssa, mutta keskeisenä on aina lapsen edun turvaaminen.

Helsingin Diakonissalaitoksella lapsi- ja perhetyön palvelualueella kehittämiseen ja arviointiin on panostettu. Perheiltä on tiedusteltu heidän kokemuksiaan hoidosta muun muassa erilaisin palautekyselyjen avulla. Vanhemmilta on pyydetty ja pyydetään palautetta hoidosta samoin lapsilta ja nuorilta. Mielestäni kyselyistä saatu tieto on tärkeää tuoda esille myös työntekijöille. Positiiviset kokemukset voisivat tukea työntekijöitä tekemästään työstä ja palautteista saadut ”risut” voisi ottaa uusina työn kehittämisen kohteina. Tämän opinnäytetyön tuloksia voisi käydä läpi työyhteisössä ja yhdessä pohtia kuinka voisimme ottaa työssämme huomioon vanhempien näkemykset. Keskustelua voitaisiin käydä osastotunneilla ja kehittämispäivissä. Kehittämisehdotuksena näen myös, että työntekijöiden kanssa voisi pohtia esi-

merkiksi kehittämispäivissä perheiden kanssa tehtävästä työstä ja vanhempien kohtaamisesta. Itselleni opinnäytetyö lisäsi ymmärrystä huostaanoton kokoneiden vanhempien kohdalta.

Lisäksi kehittämiskohteena näkisin kuinka omahoitajia/työntekijöitä voisi sitouttaa työhön. Vanhempien haastatteluissa ilmeni huonoina kokemuksina lasten omahoitajien vaihtuminen. Intensiivihoidon yhtenä kulmakivenä on terapeuttinen omahoitajuus. Työntekijöiden vaihtuminen ei rakenna lapselle ja perheelle syvää luottamusta herättävää suhdetta. Seuraavana tutkimusaiheena voisikin olla työntekijöiden näkemyksiä perheiden kanssa työskentelystä.

Johtopäätöksenä voisin todeta, että ottamalla lapset ja vanhemmat mukaan kehittämään palveluja, työntekijät ja palveluista vastaava johto voivat ymmärtää paremmin lastensuojelutyön todellisuutta asiakkaiden näkökulmasta. Haastattelemieni vanhempien yksi tärkeä tuensaanti oli konkreettisten neuvojen saaminen vanhemmuuteen. Mielestäni vanhempaintapaamisissa työntekijöiden olisi tärkeä ottaa tämä asia huomioon, sillä niin kuin sanotaan: ”Pienistä puroista kasvaa iso joki.”

Lähteet

- Aaltonen, J. 2002. Perheterapia ryhmäkuvassa. Teoksessa: Perhe ja vanhemmuus. sivut 142-158. Keuruu: Otava.
- Aaltola, J.,Valli, R. 2010. Ikkunoita tutkimusmetodeihin1-Metodin valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Juva: WS Bookwell Oy.
- Aaltola J., Valli R. 2001. Ikkunoita tutkimusmetodeihin2. Jyväskylä: Gummerus.
- Anttila P. 2007. Realistinen evaluaatio ja tuloksellinen kehittämistyö. Hamina. Akatiimi Oy.
- Ekhholm, E.2013. ”Mä en ois tässä nyt” Nuorten kokemusasiantuntijoiden mielipiteitä Helsingin Diakonissalaitoksen intensiivihoidosta. Helsingin Diakonissalaitos: Libris.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino
- Furman, Ben 1986: Systemien salat. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Heloffset Oy.
- Heikkinen, H.,Rovio, E., Syrjälä, L., 2007. Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Vantaa: Dark Oy.
- Heikkilä, E & Pelander, T. 2011. Asiakslähtöisyyden toteutuminen lastensuojelun palveluissa ja nuorisopsykiatrian poliklinikalla. Teoksessa: Lastensuojelun ja psykiatrian rajapinnoilla. sivut 12-34. Turku 2012. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 69. Tampere: yliopistopaino- Juvenes Print Oy.
- Helminen, M-L. & Iso-Heiniemi, M. 1999. Vanhemmuuden roolikartta. Kuntaliiton painatuskeskus: Helsinki.
- Helsingin Diakonissalaitos. Intensiivihoidon tuotokuvaus 1999.
- Helsingin Diakonissalaitos. Intensiivihoidon palvelumuotoilu 2012a.
- Helsingin Diakonissalaitos. Kirja vanhemmalle intensiivihoidosta 2012b. Helsinki
- Helsingin kaupunki. Sosiaalivirasto. Viitattu 23.5.2015.
http://www.hel.fi/static/sote/lasu/esitteet/asiakasohjausyksikko_2010.pdf
- Hiltunen,T. 2005. Äitien voimaantuminen lasten huostaanoton jälkeen. Jyväskylän Yliopiston Kasvatustieteen laitos. Jyväskylä. Viitattu 29.3.2015
https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/8895/URN_NBN_fi_jyu-2005225.pdf?sequence=1
- Hirsjärvi S., Remes P & Sajavaara P. 2000. Tutki ja kirjoita. Helsinki : Kirjayhtymä
- Hirsjärvi,S.,Remes,P. & Sajavaara,P.2008. Tutki ja kirjoita. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.
- Hirsjärvi, S.,Hurme,H.2010. Tutkimushaastattelu- teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Tallinna: Raamatutrukiköda.
- Hurtig, J. 2003. Lasta suojelemassa - etnografia lasten paikan rakentumisesta lastensuojelun perhetyön käytännöissä. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunta, Rovaniemi.

Juujärvi S, Myyry L & Pessa K. 2007. Eettinen herkkyys ammatillisessa toiminnassa. Tammi, Helsinki.

Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. 2007. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. Helsinki: Edita Prima.

Kankunen, P. Vehviläinen- Julkunen, K. 2013. Tutkimus hoitotieteessä. Sanoma Pro.3. uudistettu painos. Helsinki.

Kujala, V.2003. Jaetun vanhemmuuden mahdollisuudet. Sijoitettujen lasten vanhempien ryhmätoiminnan opas. Helsinki: Painohäme Oy.

Kujala, V. 2006. Sijoitettujen lasten vanhempien tukeminen. Sininauhaliitto. Viitattu 24.3.2015. http://www.verkkoviestin.fi/sininauhaliitto/data/liitteet/eep_opas_biologisten_vanhempien_tukeminen.pdf

Kumar, M. 2010. Nuorten kokemuksia Helsingin Diakonissalaitoksen intensiivihoidosta. Diakonia- ammattikorkeakoulu. Terveystieteiden tutkimusohjelma. Opinnäytetyö. Sosionomi yamk-tutkinto.

Kuula A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä: Gummerus.

Laakso, R. 2009. Arjen rutiinit ja yllätykset- etnografia lastensuojelutyöstä. Tampereen yliopistopaino: Tampere.

Lastensuojelu 2013. Tilastoraportti 2014. Stakes.

Lastensuojelulaki 2007/417, 13.4.2007. Viitattu 9.3.2015

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Metsämuuronen. J. 2000. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia-sarja 4. Viro: Jaabes OÜ.

Myllärniemi, A.2006. Huostaanottojen kriteerit pääkaupunkiseudulla. Soccan ja Heikki Waris-instituutin julkaisusarja nro 7,2006. Helsinki: Yliopistopaino.

Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Pasanen, T. 2001. Lastenkodin asiakaskunta. Psykiatrisen tutkimus lastenkotilasten kehityksellisistä riski- ja suojaavista tekijöistä, oirehinnasta sekä hoidontarpeesta. Turun yliopiston julkaisuja. Sarja C, osa 170. Turku: Turun yliopisto.

Pitkänen, M. 2011. Vastuun paikka! Vanhempien tukeminen lapsen huostaanotossa. Soccan ja Heikki Waris- instituutin julkaisusarja nro 26, 2011. Helsinki: Yliopistopaino.

Perälä, M-L., Salonen, A., Halme, N. & Nykänen, S. 2011. Miten lasten ja perheiden palvelut vastaavat tarpeita? Vanhempien näkökulma. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy- juvenes Print.

Pursiniekka, A & Saarinen- Kauppinen, A. 2006. KvaliMOTV- Menetelmäopetuksen tietovaranto (verkkójulkaisu). Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietovaranto. Viitattu 8.2.2015. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmäopetus/>.

Raitanen, T. 2008. Sijaisvanhempien vertaisryhmäkokemuksia. Teoksessa Metetyksistä mahdollisuuksiin. Perhehoitoa lasten ja vanhemmuuden tueksi. Juva: PS-Kustannus.

Robson, C. 2001. Käytännön arvioinnin perusteet. Tampere: Tammer-paino Oy.

Rousu, S & Holma, T. 2004. Lastensuojelupalvelujen onnistumisen arviointi. Helsinki. Suomen Kuntaliitto.

Rönkkö, L. & Rytönen, T. 2010. Monnisäkeinen perhetyö. Helsinki: WSOYpro Oy.

Taskinen, S. 2007. Lastensuojelulaki (417/2007): Soveltamisopas. Helsinki: Stakes.

Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 9.3.2015.

<https://www.thl.fi/fi/tilastot/tilastot-aiheittain/lasten-nuorten-ja-perheiden-sosiaalipalvelut/lastensuojelu>

Toimiva lastensuojelu. Väliraportti. Selvitys kuntien perhetyön, lastensuojelun toimintatapojen sekä lastensuojelulain toimivuuden kehittämisestä. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2012: 28.

Toikko, T., Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy- Juvenes Print.

Tuomi, J. 2007. Tutki ja lue-Johdatus tieteellisen tekstin ymmärtämiseen. Jyväskylä: Gummerus.

Tuomi J., Sarajärvi A. 2002. Laadullinen sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tuomi, J., Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. Jyväskylä: Gummerus.

Vilen, M, Seppänen, P, Tapio, N & Toivanen, R. 2010. Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Kirjapaja.

Vilka H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Virtanen, P. 2007. Arviointi. Arviointitiedon luonne, tuottaminen ja hyödyntäminen. Helsinki: Edita Prima Oy.

Vuornos, P & Wahlbeck, J-C. 1999. Tunteet ja ihmissuhteet systeemissä perheterapiassa. Teoksessa vuorovaikutuskuvia. Helsinki : Vuorovaikutusprosessien tutkimuskeskus.

www.hdl.fi

Kuviot

Kuvio 1: Hoidon vaiheiden sisältö.....	13
Kuvio 2: Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten lukumäärät valtakunnallisesti.....	17
Kuvio 3: Vanhemmuuden roolikartta.....	20
Kuvio 4: Opinnäytetyön prosessikuvaus.....	24
Kuvio 5: Aineiston teemat.....	33

Liitteet

Liite 1: Teemahaastattelurunko.....	56
Liite 2: Saatekirje.....	57
Liite 3: Suostumus tutkimukseen osallistumisesta.....	58

Liite 1 TEEMAHAASTATTELURUNKO

TAUSTA

- 1) Milloin perheesi tuli ensimmäistä kertaa HDL:n palvelujen piiriin?
- 2) Mikä on ensivaikutelmasi HDL:n työstä?
- 3) Mikä on arviosi hoidon eri vaiheista (tutkimusvaihe, hoidon syventämisen vaihe, hoidon päättämisen vaihe, jatkoon siirtymisen vaihe)?

OSASTOTYÖ

- 4) Millaista tukea olet saanut osastolta?
- 5) Toteutuiko kasvattajakumppanuus? koitko siinä ristiriitoja?
- 6) Pelkäsitkö vanhemmuuden menettämistä?
- 7) Millaiseksi koit omahoitajan roolin?
- 8) Millaiseksi koit osastolla tehtävän perhetyön? (omahoitaja+ esimies)
- 9) Millaiseksi koit erityistyöntekijöiden työn? (psykologi, lääkäri, neuropsykologi)

PERHETERAPIA

- 10) Miten koit perheterapian?
- 11) Miten koit perhearvioinnin?

HOITO

- 12) Miten koit hoitoneuvottelut?
- 13) Koitko, että sait äänesi kuuluviin?
- 14) Mitkä olivat yleensä hyviä kokemuksia?
- 15) Entä oliko joitakin huonoja kokemuksia?
- 16) Mitä tukea olisit toivonut saavasi enemmän?
- 17) Kuinka tulokselliseksi koit hoidon, toteutuivatko tavoitteet?
- 18) Millaista muutosta tapahtui lapsesi ja sinun välisessä vuorovaikutuksessa?
- 19) Miten perheen kokonaistilanne muuttui hoidon aikana?
- 20) Miten kokemuksesi mukaan HDL:n pitäisi kehittää perheen kanssa tehtävää työtä?

YLEISTÄ

- 21) Mikä on arviosi yleensä suomalaisesta lastensuojelujärjestelmästä?
- 22) Miten yhteiskunnassa pitäisi tehdä, jotta lapset, nuoret ja perheet voisivat paremmin?

Liite 2: SAATEKIRJE

Arvoisa huoltaja

Lapsesi on ollut hoidossa Kuusikossa/ Sylvesterissä. Meitä kiinnostaa nyt selvittää, mitä mieltä olit lapsesi hoitajaksosta ja sen merkityksestä perheellenne. Olen aloittamassa tutkimusta, jossa selvitetään vanhempien näkemyksiä sijaishuollossa tehtävästä perhetyöstä.

Haluaisin haastatella Sinua siitä, millaiseksi arvioit hoidon eri vaiheet, millaista osasto- ja perhe-työn tukea olet saanut ja kuinka tulokselliseksi koit hoitajakson. Haastattelun tietoja käytetään vain tähän tutkimukseen. Haastatteluaineisto hävitetään tutkimuksen päätyttyä, ja haastateltuja ei ole mahdollista tunnistaa haastattelun perusteella. Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaa-ehtoista ja haastattelun voi keskeyttää milloin tahansa ilman perusteita. Tutkimukseen osallistuminen ei aiheuta kustannuksia.

Selvityksen tarkoituksena on parantaa lapsille, nuorille ja perheille annettavia palveluja. Siksi mielipiteesi on tärkeä.

Soitan teille tästä asiasta vielä tarkemmin lähipäivinä.

Annan mielelläni lisätietoja.

Lämpimiä syyspäiviä toivottaen,

Tiia Säteri
Sosionomi AMK

Liite 3: Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Sijoitettujen lasten vanhempien kokemuksia intensiivihoidosta

Minulle on selvitetty yllä mainitun Tiia Säterin suorittaman opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuksessa käytettävät tutkimusmenetelmät. Olen tietoinen siitä, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Olen myös tietoinen siitä, että tutkimukseen osallistuminen ei aiheuta minulle minkäänlaisia kustannuksia, henkilöllisyyteni jää vain tutkijan tietoon, minua koskevaa aineistoa käytetään vain kyseiseen tutkimukseen ja aineisto hävitetään tutkimuksen valmistuttua.

Tutkimuksen tuloksista kootaan raportti ja se julkaistaan sekä paperi- että nettiversiona. Raportissa käytettävät haastattelusitaatit ovat aina nimettömiä ja niistä ei voi päätellä haastateltavien henkilöllisyyttä. Suostun siihen, että minua haastatellaan ja haastattelussa antamani tietoja käytetään kyseisen tutkimuksen tarpeisiin. Voin halutessani keskeyttää tutkimukseen osallistumisen milloin tahansa ilman, että minun täytyy perustella keskeyttämistäni tai että se vaikuttaa asiakassuhteeseeni.

Päiväys

Tutkittavan allekirjoitus ja nimenselvennys
